

Vergi qanunvericiliyi

GƏLİR VƏ MƏNFƏƏT VERGİLƏRİ İLƏ BAĞLI MÜDDƏALAR

1. Gəlirdən çıxılan, çıxılmayan və məhdudlaşdırılmaqla çıxılan xərclər

Gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı xərclər.

Bu fəsilə uyğun olaraq gəlirdən çıxılmayan xərclərdən başqa gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı olan bütün xərclər, həmçinin qanunla nəzərdə tutulmuş icbari ödənişlər gəlirdən çıxılır.

Gəlirdən çıxılmayan xərclər

- Əsas vəsaitlərin alınmasına və qurulmasına çəkilən xərclərin və Vergi Məcəlləsinin 143-cü maddəsinə uyğun olaraq kapital xarakterli digər xərclərin gəlirdən çıxılmasına yol verilmir.

Misal 1. Fiziki şəxs vergi ilində istehsal dəzgahını 600 manata almış, həmin dəzgahın gətirilməsinə 30 manat, quraşdırılmasına isə 70 manat xərc çəkmişdir. Çəkilən 700 (600+30+70) manat xərc əsas vəsaitin dəyərini təşkil edir. Bu xərcləri birbaşa gəlirdən çıxıla bilməz, onlar yalnız amortizasiya ayırmaları şəklində gəlirdən çıxılır.

Misal 2. Müəssisə cari ildə dəzgahın alınması, daşınması və quraşdırılmasına 3.000 manat vəsait xərcləmişdir. Həmin müəssisə vergitutma məqsədləri üçün mənfəətin həcmi müəyyənləşdirərkən bu məbləği öz xərclərinin tərkibinə daxil edə bilməz.

- Qeyri-kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı olan xərclərin gəlirdən çıxılmasına yol verilmir.

- Əyləncə və yemək xərclərinin Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilmiş normalar daxilində müalicə-profilaktik yeməklərə, süd və ona bərabər tutulan digər məhsullara və vasitələrə sərf olunan xərclər, həmçinin dəniz nəqliyyatında üzücü heyətə verilən yemək xərcləri istisna olmaqla), habelə işçilərin mənzil və digər sosial xarakterli xərclərinin gəlirdən çıxılmasına yol verilmir.

- Sahibkarlıq fəaliyyəti əyləncə və ya sosial xarakteri daşıyan vergi ödəyicisinin xərcləri bu cür fəaliyyət çərçivəsində çəkilirsə, müvafiq olaraq əyləncə və sosial xərclər gəlirdən çıxılır.

Misal. Fərdi sahibkar cari ildə əldə etdiyi gəlirindən uşağ evində saxlanılan körpələr üçün 400 manat dəyərində oyuncaq və hədiyyələr almış və əvəzsiz olaraq uşağ evinə vermişdir. Fiziki şəxsin bu cür çəkdiyi xərc onun cari ildə əldə etdiyi gəlirdən çıxıla bilməz.

Tutaq ki, müəssisə öz vəsaiti hesabına işçilərinə nahar yeməyi verir. Bu halda nahar yeməyinin dəyəri müəssisənin gəlirdən çıxılan xərclərinin tərkibinə daxil edilmir.

Misal 1. Fərdi sahibkar turizm fəaliyyəti ilə məşğul olur. Bu fəaliyyətlə bağlı turistlərə yemək və əyləncə xidmətləri göstərmək üçün restoranlara 4.000 manat və incəsənət xadimlərinə 2.000 manat ödəmişdir. Çəkilmiş 6.000 manat məbləğində xərclər həmin vergi ödəyicisinin gəlirindən çıxıla bilər.

Misal 2. Sahibkarlıq fəaliyyəti əyləncə və ya sosial xarakter daşıyan vergi ödəyicisinin 2016-cı il üçün xərcləri aşağıdakı kimi olmuşdur: sosial xarakterli xərclər -12 000 manat, əyləncə xərcləri -320 manat, yemək xərcləri -37 000 manat, qeyri-kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı xərcləri -43 240 manat, işçilərin mənzil və digər sosial xarakterli xərcləri -14 560 manat olmuşdur. Vergi ödəyicisinin həmin il üçün gəlirdən çıxılan ümumi xərci nə qədər olar?

Sahibkarlıq fəaliyyəti əyləncə və ya sosial xarakter daşıyan vergi ödəyicisinin xərcləri bu fəaliyyət çərçivəsində çəkildiyindən müvafiq olaraq əyləncə və sosial xərclər gəlirdən çıxılır. Qeyri-kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı xərclərin və işçilərin mənzil və digər sosial xarakterli xərclərinin isə gəlirdən çıxılmasına yol verilmir. Vergi ödəyicisinin həmin il üçün gəlirdən çıxılan ümumi xərci:

$12\ 000+320+37\ 000=49\ 320$ manat olar.

- Əmək haqqı kartlarının alınmasına çəkilən xərclər istisna olmaqla, fiziki şəxsin fərdi istehlakla və ya əmək haqqının alınması ilə bağlı olan xərcləri gəlirdən çıxılmaz.

- Ehtiyat fondlarına ayırma məbləğləri yalnız banklar və bank fəaliyyətinin ayrı-ayrı növlərini həyata keçirən kredit təşkilatları və sığorta fəaliyyəti ilə məşğul olan hüquqi şəxslər- də müəyyən edilmiş normalara uyğun olaraq gəlirdən çıxılır.

- Faktiki ezamiyyə xərclərinin Nazirlər Kabinetinin müəyyənləşdirdiyi normalardan artıq olan hissəsi gəlirdən çıxılmaz.

Nəzarət-kassa aparatının çeki və ya qəbz malların alınması ilə bağlı çəkilən xərcləri təsdiq edən sənəd hesab olunmur.

Gəlirdən faizlər üzrə çıxılan məbləğlərin məhdudlaşdırılması

Xaricdən alınmış borclar üzrə, habelə qarşılıqlı surətdə asılı olan şəxslərin bir-birinə ödədikləri faizlərin faktiki məbləği (hesablamalar metodundan istifadə edildikdə — ödənilməli faizlərin məbləği) faizlərin aid olduğu dövrdə eyni valyuta ilə, oxşar müddətə verilmiş banklararası kredit hərərcində olan və ya hərərcilər keçirilmədiyi təqdirdə Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının dərc etdiyi banklararası kreditlər üzrə faizlərin orta səviyyəsinin 125 faizdən artıq olmamaqla gəlirdən çıxılır.

Fərdi sahibkar şəxsi istifadəsi üçün 16.000 manat məbləğində minik avtomobilinin alınmasına, 3.000 manat ailəsinin yeməyə olan tələbatına, 2.000 manat isə kurort və sanatoriyada istirahət üçün xərc çəkmişdir. Çəkilən bu 21.000 manat xərc vergi ödəyicisinin gəlirindən çıxıla bilməz.

Gəncə şəhərində fəaliyyət göstərən fərdi sahibkar işçini 3 gün müddətinə Bakı şəhərinə ezam etmiş və ona ezamiyyə xərci kimi 250 manat vəsait vermişdir. Bu halda norma üzrə ezamiyyə xərci aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilir: 3 gün x 65,0 manat = 195 manat Ümumilikdə bu halda norma daxilində ezamiyyə xərci 195 manat təşkil edir, yəni fərdi sahibkar həmin xərci gəlirdən çıxı bilər.

Rezident müəssisə xaricdən illik 18 faizlə 35 000 manat kredit almışdır. Həmin dövr üçün banklararası kredit hərəcində olan faizlərin orta səviyyəsinin 12 faiz olduğu məlumdur. Rezident müəssisə mənfəət vergisi məqsədləri üçün xaricdən alınmış borclar üzrə ödəyəcəyi faizin hansı məbləğini gəlirdən çıxı bilər?

Rezident müəssisə xaricdən alınmış borclar üzrə ödəyəcəyi faizi həmin dövr üçün, eyni valyuta ilə, oxşar müddətə verilmiş banklararası kredit hərəcində olan faizlərin orta səviyyəsinin 125 faizindən artıq olmamaqla gəlirindən çıxı bilər.

$$12\% * 125 / 100 = 15\%$$

$$35\,000 * 15\% = 5\,250 \text{ manat}$$

Yəni rezident müəssisə mənfəət vergisi məqsədləri üçün xaricdən illik 18 faizlə aldığı 35 000 manat kredit üçün ödəyəcəyi 6 300 manat faizin 5 250 manatını gəlirindən çıxı bilər.

Ümidsiz borcların gəlirdən çıxılması

- Əgər malların təqdim edilməsi, işlərin görülməsi və xidmətlərin göstərilməsi ilə əlaqədar gəlir əvvəllər sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə edilən ümumi gəlirə daxil edilmişdirsə, vergi ödəyicisi onlarla bağlı olan ümidsiz borc məbləğini gəlirdən çıxmaq hüququna malikdir.

Misal 1. 2015-ci ildə sahibkarlıq fəaliyyəti göstərən fiziki şəxs şübhəli borc kimi ona olan 600 manat məbləğində borcu öz gəlirindən çıxmışdır. 2016-cı ildə borclu ona olan borcunu tam qaydada ödəmişdir. Bu zaman həmin məbləğ 2016-cı ildə sahibkarın gəlirinə daxil edilir və gəlir vergisinə cəlb olunur.

Misal 2. Fərdi sahibkar hesablaşma metodu ilə uçot apararaq bağlanmış müqaviləyə müvafiq olaraq 2.000 manat dəyərində işləri müəyyən olunmuş müddətdə yerinə yetirmişdir. Sifarişçi görülən işin haqqını tam qaydada ödəməmişdir. Lakin bu məbləği fərdi sahibkar ümumi gəlirinə tam daxil etmiş və gəlir vergisi hesablamışdır. Sifarişçinin vəsaitinin olmaması və ya hər hansı bir səbəblə əlaqədar olaraq görülən işin haqqının qalan məbləğini ödəyə bilməmiş və iddia müddəti qurtarmışdır. Bu halda fərdi sahibkar ödənilməmiş məbləği ümidsiz borc kimi ümumi gəlirindən çıxı bilər.

Misal 3. Rezident müəssisə malların təqdim edilməsi, işlərin görülməsi və xidmətlərin göstərilməsi ilə əlaqədar 24 000 manat gəlirini əvvəllər sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə edilən ümumi gəlirinə daxil etmişdir. Vergi ödəyicisinin bu gəliri ilə əlaqədar 8 200 manat ümidsiz borc məbləği yaranmışdır. Bu vergi ödəyicisinin həmin il üçün ümumi gəliri 124 000

manat, gəlirdən çıxılmasına yol verilən xərcləri isə 62 000 manat olarsa dövlət büdcəsinə ödəniləcək mənfəət vergisinin məbləği nə qədər olar?

Rezident müəssisə malların təqdim edilməsi, işlərin görülməsi və xidmətlərin göstərilməsi ilə əlaqədar əldə etdiyi gəliri əvvəllər sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə edilən ümumi gəlirə daxil etdiyindən bu gəlirlə bağlı olan ümidsiz borc məbləğini gəlirdən çıxmaq hüququna malikdir. Bu halda vergi ödəyicisinin dövlət büdcəsinə ödəniləcək mənfəət vergisinin məbləği aşağıdakı kimi hesablanır:

$$1) 124\,000 - (62\,000 + 8\,200) = 53\,800 \text{ manat} \quad 2) 53\,800 * 20\% = 10\,760 \text{ manat}$$

- Ümidsiz borc məbləğinin gəlirdən çıxılmasına vergi ödəyicisinin mühasibat kitablarında ümidsiz borc məbləğinin dəyəri olmayan borc kimi silindiyi vaxt yol verilir.

Vergi ödəyicisi olan fiziki şəxs malların təqdim edilməsinə görə başqa fiziki şəxsin ona olan 500 manat borcunu qanunvericiliyə uyğun olaraq ümidsiz borc kimi öz uçot sənədlərinə daxil etmiş, yəni bağışlamışdır. Bu zaman bağışlanan borc 500 manat borclu olan şəxsin vergi tutulan gəlirinə aid edilməlidir.

- Banklar və bank fəaliyyətinin ayrı-ayrı növlərini həyata keçirən kredit təşkilatları qanunvericiliyə müvafiq qaydada aktivlərin təsnifatından asılı olaraq xüsusi ehtiyat fondlarının yaradılmasına aid edilən məbləğləri Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilmiş qaydada gəlirdən çıxmaq hüququna malikdirlər.

Ehtiyat sığorta fondlarına ayırımların gəlirdən çıxılması

Sığorta fəaliyyəti ilə məşğul olan hüquqi şəxs Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş normalara uyğun olaraq ehtiyat sığorta fondlarına ayırma məbləğlərini gəlirdən çıxmaq hüququna malikdir.

Elmi-tədqiqat, layihə-axtarış və təcrübə-konstruktor işlərinə çəkilən xərclərin gəlirdən çıxılması

Gəlir götürmək məqsədi ilə aparılan elmi-tədqiqat, layihə-axtarış və təcrübə-konstruktor işlərinə çəkilən xərclər (əsas vəsaitlərin alınması və qurulması ilə bağlı xərclər, habelə kapital xarakterli digər xərclər istisna olmaqla) gəlirdən çıxılır.

Vergi ödəyicisi gəlir götürmək məqsədi ilə apardığı elmi-tədqiqat işləri üzrə 24 060 manat, əsas vəsaitlərin alınması və qurulması ilə bağlı 36 780 manat, qeyri-kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı isə 22 450 manat xərc çəkmişdir. Bu vergi ödəyicisinin həmin il üçün ümumi gəliri 256 000 manat, yuxarıda qeyd olunan xərclər nəzərə alınmadan xərcləri isə 138 600 manat olarsa, dövlət büdcəsinə ödəyəcəyi mənfəət vergisi məbləği nə qədər olar?

Gəlir götürmək məqsədi ilə aparılan elmi-tədqiqat işlərinə çəkilən xərclər (əsas vəsaitlərin alınması və qurulması və qeyri-kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı xərclər istisna olmaqla) gəlirdən çıxılır. Bu halda vergi ödəyicisinin dövlət büdcəsinə ödəyəcəyi mənfəət vergisinin

məbləği aşağıdakı kimi hesablanır:

$$256\ 000 - (138\ 600 + 24\ 060) = 93\ 340 \text{ manat} \quad 93\ 340 * 20\% = 18\ 668 \text{ manat}$$

Amortizasiya ayırmaları və gəlirdən amortizasiya olunan aktivlər üzrə çıxılan məbləğlər

Vergi Məcəlləsinin 99-cu maddəsində müəyyən edilmiş sahibkarlıq və qeyri-sahibkarlıq fəaliyyətində istifadə edilən əsas vəsaitlər üzrə amortizasiya ayırmaları bu maddənin müddəalarına uyğun olaraq gəlirdən çıxılır.

Amortizasiya olunmayan aktivlər

- Torpaq, incəsənət əsərləri, nadir tarixi və memarlıq abidələri olan binalar, qurğular (tikililər) və bu maddə ilə müəyyən edilən köhnəlməyə məruz qalmayan digər aktivlər

- elmi-tədqiqat, tədris və təcrübə məqsədi üçün kabinetlərdə və laboratoriyalarda istifadə edilən avadanlıqlar, eksponatlar, nümunələr, fəaliyyətdə olan və olmayan modellər, maketlər və başqa əyani vəsaitlər

- məhsuldar heyvanlar (damazlıq inəklər, camışlar, madyanlar, dəvələr, marallar, donuzlar, qoyunlar, keçilər, döllük buğalar, kəllər, aygırlar, nərlər, qabanlar, qoçlar, təkələr və bunlar kimi digər məhsuldar heyvanlar)

- heyvanxanalarda və digər analoji müəssisələrdə olan heyvanat aləminin eksponatları

- istismar vaxtı çatmayan çoxillik əkmələr

- kitabxana fondları, kinofondlar (video, audio, foto), səhnə rekvizitləri, muzey sər-vətləri (eksponatları)

- tam amortizasiya olunmuş əsas vəsaitlər, onlar istismara yararlı olduğu hallarda konservasiya edilmiş əsas vəsaitlər ümumi istifadədə olan avtomobil yolları ümumi istifadədə olan parklardakı avadanlıqlar

- istismara verilməmiş anbarda olan əsas vəsaitlər

Misal 1. Hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirən fiziki şəxsin sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirmək üçün istifadə etdiyi əsas vəsaitlərinin cari ilin sonuna qalıq dəyəri: nadir tarixi və memarlıq abidələri olan binalar üzrə 220 000 manat, dəzgahlar üzrə 40 000 manat, istismara verilməmiş anbarda olan əsas vəsaitlər üzrə 160 000 manatdır. Həmin fiziki şəxsin cari il üçün amortizasiya ayırmaları məbləği nə qədər təşkil edəcək?

Məlum olduğu kimi, nadir tarixi və memarlıq abidələri olan binalar və istismara verilməmiş anbarda olan əsas vəsaitlərə amortizasiya hesablanmır. Dəzgahlar üzrə amortizasiya ayırmasının norması isə 20%-dir. Bu halda amortizasiya ayırmasının məbləği:

$$40\ 000 * 20\% = 8\ 000 \text{ manat olacaqdır.}$$

Misal 2. Sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki şəxsin cari il üçün ümumi gəliri 150 000 manat, amortizasiya ayırmaları nəzərə alınmadan gəlirdən çıxılan xərcləri 60 000 ma-

nat təşkil edir. Fiziki şəxsə məxsus konservasiya edilmiş əsas vəsaitlərinin ilin sonuna qalıq dəyəri 16 000 manat, yüksək texnologiyalar məhsulu olan hesablama texnikasının ilin sonuna qalıq dəyəri 6 000 manat, istifadə müddəti məlum olmayan qeyri-maddi aktivlərinin ilin sonuna qalıq dəyəri isə 2 000 manatdır. Bu fiziki şəxsin cari il üçün vergiyə cəlb ediləcək gəliri nə qədər olacaq?

Konservasiya edilmiş əsas vəsaitlər amortizasiya olunmur. Yüksək texnologiyalar məhsulu olan hesablama texnikası üzrə amortizasiya norması 25%, istifadə müddəti məlum olmayan qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya norması isə 10%-dir. Fiziki şəxsin cari il üçün vergiyə cəlb ediləcək gəliri aşağıdakı kimi hesablanır:

$$1) 6000 * 25\% = 1500$$

$$2) 2000 * 10\% = 200$$

$$3) 150\ 000 - (60\ 000 + 1500 + 200) = 88\ 300 \text{ manat}$$

İllik amortizasiya normaları

- binalar, tikililər və qurğular

- maşınlar və avadanlıq

- yüksək texnologiyalar məhsulu olan hesablama texnikası

- nəqliyyat vasitələri

- iş heyvanları geoloji-kəşfiyyat işlərinə və təbii ehtiyatların hasilatına hazırlıq

- 7%-dək 20%-dək 25%-dək

- 25%-dək 20%-dək

- işlərinə çəkilən xərclər istifadə müddəti məlum olmayan qeyri-maddi aktivlər istifadə müddəti məlum olan qeyri-maddi aktivlər digər əsas vəsaitlər

- 25%-dək 10%-dək

- ist. müd. mütən.

- 20%-dək

Hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirən fiziki şəxsin sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirmək üçün istifadə etdiyi əsas vəsaitlərinin ilin sonuna qalıq dəyəri aşağıdakı kimidir:

Binalar – 60 000 manat;

Avadanlıqlar – 40 000 manat;

Digər əsas vəsaitlər – 20 000 manat;

Bu fiziki şəxsin amortizasiya ayırmalarının məbləği aşağıdakı kimi hesablanacaq:

$$60\ 000 * 7\% + 40\ 000 * 20\% + 20\ 000 * 20\% = 4200 + 8000 + 4000 = 16\ 200 \text{ manat.}$$

Əsas vəsaitlərin kateqoriyaları üzrə amortizasiya ayırmaları Vergi Məcəlləsinin 114.3-cü maddəsi ilə hər kateqoriyaya aid olan əsas vəsaitlər üçün müəyyənləşdirilmiş amortizasiya normasını həmin kateqoriyaya aid əsas vəsaitlərin vergi ilinin sonuna qalıq dəyərində tətbiq etməklə hesablanır.

Hər hansı kateqoriyaya aid olan əsas vəsaitlər üzrə vergi ili üçün müəyyən olunmuş amortizasiya normalarından aşağı norma tətbiq olunduqda, bunun nəticəsində yaranan fərq növbəti vergi illərində amortizasiyanın gəlirdən çıxılan məbləğinə əlavə oluna bilər.

Binalar, tikililər və qurğular (bundan sonra tikililər) üçün amortizasiya ayırmaları hər tikili üzrə ayrılıqda aparılır.

Amortizasiya hesablanması məqsədləri üçün əsas vəsaitlər (vəsait) üzrə vergi ilinin sonuna qalıq dəyəri aşağıdakı qaydada müəyyənləşdirilən (lakin sıfırdan aşağı olmayan) məbləğdən ibarət olur:

əsas vəsaitlərin (vəsaitin) əvvəlki ilin sonuna qalıq dəyəri

cari ildə daxil olmuş əsas vəsaitlərin (vəsaitin) dəyəri

təmir xərclərinin məhdudlaşdırmadan artıq olan hissəsi

vergi ilində təqdim və ləğv edilmiş əsas vəsaitlərin qalıq dəyəri

Misal. Fiziki şəxsin cari ilin əvvəlinə amortizasiya olunan avadanlıqlarının qalıq dəyəri 10.000 manat olmuşdur. O, həmin il amortizasiya normasını 15 faiz dərəcəsi ilə hesablamış və 1.500 manat dəyərində həmin məbləği öz gəlirindən çıxmışdır. Qanunvericiliyə əsasən fiziki şəxsin amortizasiya normasını 20 faiz dərəcəsi ilə hesablamaq və öz gəlirini 2.000 manat azaltmaq hüququ vardır. Buna görə də o, cari ildə amortizasiyanı aşağı norma tətbiq etdiyindən yaranmış 500 manat məbləğində fərqi növbəti ildə amortizasiyanın gəlirdən çıxılan məbləğinə əlavə edə bilər.

qalıq dəyəri 500 manatdan və ya ilkin dəyərin 5 faizindən az olan əsas vəsaitlərin qalıq dəyəri

Əsas vəsaitlərin (vəsaitin) yenidən qiymətləndirilməsindən yaranan artım (yenidən qiymətləndirilmə nəticəsində yaranan müsbət fərq) amortizasiya hesablanması məqsədləri üçün əsas vəsaitlərin (vəsaitin) vergi ilinin sonuna qalıq dəyərində əlavə olunmur.

Misal. Fiziki şəxsin sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirmək üçün istifadə etdiyi əsas vəsaitlərinin əvvəlki ilin sonuna qalıq dəyəri 50.000 manat təşkil etmişdir. Cari ildə o, 10.000 manat dəyərində əsas vəsait almış, təmir xərclərinin məhdudlaşdırmadan artıq olan hissəsi isə 5.000 manat təşkil etmişdir. Həmin kateqoriyaya aid qalıq dəyəri 400 manat olan əsas vəsait ləğv edilmiş, ilkin dəyəri 50.000 manat olan digər əsas vəsaitin qalıq dəyəri isə 2.000 manat, yəni onun ilkin dəyərindən 5 faizindən az olmuşdur. Bu zaman həmin şəxsin amortizasiya məqsədləri üçün əsas vəsaitlərinin cari ilin sonuna qalıq dəyəri aşağıdakı kimi hesablanır:

$$50.000+10.000+5.000-400-2.000=62.600 \text{ manat}$$

Əsas vəsaitlərin (vəsaitin) təqdim edilməsindən əldə olunan məbləğ həmin əsas vəsaitlərin (vəsaitin) qalıq dəyərindən artıqdırsa yaranmış fərq gəlirə daxil edilir.

Əsas vəsaitlərin (vəsaitin) təqdim edilməsindən əldə olunan məbləğ, həmin əsas vəsaitlərin (vəsaitin) qalıq dəyərindən azdırsa, yaranmış fərq gəlirdən çıxılır.

Yuxarıdakı müddəalardan asılı olmayaraq, dövlət müəssisələrinə dövlət büdcəsinin investisiya xərcləri hesabına ayrılmış vəsaitlər hesabına alınan və ya quraşdırılan aktivlərə görə illik amortizasiya normalarına uyğun hesablanmış amortizasiyanın yalnız 40 faizi gəlirdən çıxılır.

Təmirə bağlı xərclərin gəlirdən çıxılması

a) Hər il üçün gəlirdən çıxılmalı olan təmir xərclərinin məbləği əsas vəsaitlərin hər bir kateqoriyasının əvvəlki ilin sonuna qalıq dəyərində müvafiq olaraq binalar, tikililər və qurğuların ilin sonuna qalıq dəyərində 2 faizi, maşınlar, avadanlıq və hesablama texnikası, nəqliyyat vasitələrinin ilin sonuna qalıq dəyərində 5 faizi, digər əsas vəsaitlərin kateqoriyasının ilin sonuna qalıq dəyərində 3 faizi və köhnəlmə (amortizasiya) hesablanmayan əsas vəsaitlər üzrə sıfır (0) faizi həddi ilə məhdudlaşdırılır. Təmir xərclərinin faktiki məbləği bu hədd ilə müəyyənləşdirilən məbləğdən az olduqda, gəlirdən təmir xərclərinin faktiki məbləği çıxılır.

Misal. Sahibkarlıq fəaliyyəti göstərən fiziki şəxs cari ilin əvvəlində 1.000 manat dəyərində əsas vəsait almışdır. Həmin əsas vəsaitə 200 manat amortizasiya hesablanmışdır. Növbəti il həmin əsas vəsaiti 1.200 manata satır. Təqdim etmə vaxtı əsas vəsaitin qalıq dəyəri 800 manat təşkil edir. Bu halda sahibkarın vergi tutulan gəlirinə 400 (1200 – 800) manat əlavə olunmalıdır.

İlin sonuna əsas vəsaitin qalıq dəyəri 500 manatdan və ya ilkin dəyərindən 5 faizindən az olduqda, qalıq dəyərində məbləği gəlirdən çıxılır.

Misal 1. Nəqliyyat vasitələrinin 2014-cü ilin sonuna qalıq dəyəri (amortizasiya çıxıldıqdan sonra) 20.000 manatdır. 2015-ci il ərzində əlavə 10.000 manat məbləğində nəqliyyat vasitələri alınmış, onların ləğvi, satışı ilə bağlı əməliyyatlar olmamış və onların təmirinə 4.000 manat xərc çəkilmişdir. 2016-cı ildə əlavə olaraq 5.000 manat dəyərində nəqliyyat vasitələri alınmış, yararsız olduqları üçün 15.000 manat dəyərində ləğv olunmuşdur. 2016-cı il üzrə hesablanmış amortizasiya ayırmalarının məbləği nə qədərdir? İlkin olaraq 2015-ci ildə çəkilmiş təmir xərclərinin normadan artıq olan hissəsini müəyyənləşdiririk. Bunun üçün təmir xərclərinin normasını nəqliyyat vasitələrinin əvvəlki ilin sonuna qalıq dəyərində tətbiq edilən 1.000 (20.000x5%) manat alırıq. 2015-ci ildə faktiki çəkilmiş təmir xərclərinin normadan artıq olan hissəsi 3.000 (4.000–1.000) manat təşkil edəcəkdir. Onda 2015-ci ilin sonuna qalıq dəyərini müəyyən etmək üçün ilin əvvəlinə qalıq dəyərini təmir xərclərinin normadan artıq olan hissəsi və 2015-ci ildə alınmış əsas vəsaitlərin dəyəri ilə toplamaq lazımdır. Bu məbləğ 33.000 (20.000+3.000+10.000) manat təşkil edəcəkdir. Həmin məbləğə

amortizasiya ayırmaları normasını tətbiq edərək 2015-ci il üçün amortizasiya ayırmaları məbləğini müəyyən edirik: $33.000 \times 25\% = 8.250$ manat. 2015-ci ilin sonuna qalıq dəyərindən amortizasiya ayırmaları məbləğini çıxaraq 2016-cı ilin əvvəlinə nəqliyyat vasitələrinin qalıq dəyərini hesablayırıq: $33.000 - 8.250 = 24.750$ manat. Həmin məbləğə 2016-cı ildə daxil olan 5.000 manat əlavə olunur və yarasız olduğu üçün 15.000 manat nəqliyyat vasitələrinin dəyərini çıxaraq 2016-cı ilin sonuna amortizasiya hesablaması üçün qalıq dəyərini müəyyənləşdiririk: $24.750 + 5.000 - 15.000 = 14.750$ manat. Aldığımız məbləğə amortizasiya normasını tətbiq etsək 2016-cı il üçün 3.690 ($14.750 \times 25\%$) manat amortizasiya məbləğini müəyyənləşdiririk.

Misal 2. Hüquqi şəxsin əvvəlki ilin sonuna qalıq dəyəri 40 000 manat olan qurğular üzrə 6 000 manat və həmçinin əvvəlki ilin sonuna qalıq dəyəri 2 000 manat olan yüksək texnologiyalar məhsulu olan hesablama texnikası üzrə isə 200 manat təmirə bağlı xərci olmuşdur. Bu hüquqi şəxsin təqvim ili üçün ümumi gəliri 220 000 manat, cari təmir və amortizasiya ayırmaları üzrə xərclər nəzərə alınmadan gəlirdən çıxılan xərcləri 140 000 manat olarsa, vergiyə cəlb edilən mənfəəti nə qədər olar?

Qurğular üzrə gəlirdən çıxılmalı olan təmir xərclərinin məbləği həmin qurğuların əvvəlki ilin sonuna qalıq dəyərini 2 faizi həddi ilə məhdudlaşdırılır. Təmir xərclərinin faktiki məbləği məhdudlaşdırılan məbləğdən çox olduğundan, məhdudlaşdırılan məbləğdən artıq olan vəsait cari vergi ilinin sonuna qurğuların qalıq dəyərini artmasına aid edilir. Qurğular üzrə amortizasiya norması 7%, yüksək texnologiyalar məhsulu olan hesablama texnikası üzrə isə 25% təşkil edir. Eyni zamanda, yüksək texnologiyalar məhsulu olan hesablama texnikası üzrə təmir xərclərinin məhdudlaşdırılan həddi 5% təşkil edir. Bu halda hüquqi şəxsin vergiyə cəlb edilən mənfəəti aşağıdakı kimi hesablanacaq.

$$40\,000 \times 2\% = 800 \text{ manat}$$

$$40\,000 + (6\,000 - 800) = 45\,200 \text{ manat} \quad 45\,200 \times 7\% = 3\,164 \text{ manat}$$

$$2\,000 \times 5\% = 100 \text{ manat}$$

$$2\,000 + (200 - 100) \times 25\% = 525 \text{ manat}$$

$$220\,000 - (140\,000 + 800 + 3\,164 + 100 + 525) = 75\,411 \text{ manat}$$

Bu halda növbəti vergi illərində təmir xərclərinin gəlirdən çıxılan məbləğ həddi təmir xərclərinin faktiki məbləği ilə müəyyənləşdirilmiş hədd üzrə hesablanmış məbləği arasındakı fərq qədər artırılır.

Misal. Fərdi sahibkar 2017-ci ildə binalar, tikililər və qurğuların təmirinə 14.000 manat xərc çəkmişdir. 2016-cı ilin sonuna bu kateqoriya əsas vəsaitlərin qalıq dəyəri 500.000 manat olmuşdur (2016-cı il üçün hesablanmış amortizasiya ayırmaları çıxıldıqdan sonra). Fərdi sahibkarın cari il üzrə gəlirdən çıxılmalı olan təmir xərclərinin məbləği 10.000 manata ($500.000 \times 2\%$) qədər ola bilər. Odur ki, təmir işlərinə çəkilmiş 14.000 manatdan 10.000

manatı 2017-ci ildə gəlirdən çıxılan xərclərə aid edilir, qalan 4.000 manatı isə həmin kateqoriyaya aid olan əsas vəsaitlərin qalıq dəyərini artmasına aid edilir.

b) Vergi Məcəlləsinin 115.1-ci maddəsində müəyyən edilən məhdudlaşdırmadan artıq olan məbləğ cari vergi ilinin sonuna əsas vəsaitlərin (vəsaitin) qalıq dəyərini artmasına aid edilir.

Amortizasiya olunmayan, köhnəlmə (amortizasiya) hesablanmayan əsas vəsaitlərin təmirinə çəkilmiş xərclər gəlirdən çıxılmaz və onların balans dəyərini artırır.

Misal. Hüquqi şəxsin 2016-cı il üçün təmir xərclərinin faktiki məbləği: əvvəlki ilin sonuna qalıq dəyəri 6 000 manat olan elmi-tədqiqat, tədris və təcrübə məqsədi üçün kabinetlərdə və laboratoriyalarda istifadə edilən avadanlıqlar üzrə 800 manat, həmçinin əvvəlki ilin sonuna qalıq dəyəri 24 000 manat olan nəqliyyat vasitəsi üzrə 2 200 manat olmuşdur. Bu hüquqi şəxsin 2016-cı il üçün ümumi gəliri 220 000 manat, cari təmir və amortizasiya ayırmaları üzrə xərclər nəzərə alınmadan gəlirdən çıxılan xərcləri 132 000 manat olarsa, vergiyə cəlb edilən mənfəəti nə qədər olar?

Elmi-tədqiqat, tədris və təcrübə məqsədi üçün kabinetlərdə və laboratoriyalarda istifadə edilən avadanlıqlar amortizasiya olunmur və bu əsas vəsaitlərin təmirinə çəkilmiş xərclər gəlirdən çıxılmaz və onların balans dəyərini artırır. Nəqliyyat vasitəsi üzrə gəlirdən çıxılmalı olan təmir xərclərinin məbləği bu əsas vəsaitin əvvəlki ilin sonuna qalıq dəyərini 5 faizi həddi ilə məhdudlaşdırılır. Təmir xərclərinin faktiki məbləği məhdudlaşdırılan məbləğdən çox olduğundan, məhdudlaşdırmadan artıq olan məbləğ cari vergi ilinin sonuna nəqliyyat vasitəsinin qalıq dəyərini artmasına aid edilir. Nəqliyyat vasitəsi üzrə amortizasiya norması isə 25% tətbiq etməklə hesablanır. Bu halda hüquqi şəxsin vergiyə cəlb edilən mənfəəti:

$$24\,000 \times 5\% = 1\,200 \text{ manat}$$

$$24\,000 + (2\,200 - 1\,200) = 25\,000 \text{ manat}$$

$$25\,000 \times 25\% = 6\,250 \text{ manat}$$

$$220\,000 - (132\,000 + 1\,200 + 6\,250) = 80\,550 \text{ manat olacaq. Cavab: } 80\,550 \text{ manat}$$

c) İcarəyə götürülmüş əsas vəsaitlər üzrə təmir xərclərinin gəlirdən çıxılması aşağıda qeyd olunanlara uyğun olaraq müəyyən edilir.

d) İcarəyə götürülmüş əsas vəsaitlərin təmiri üzrə xərclərin gəlirdən çıxılan məbləği əsas vəsaitlərin hər bir kateqoriyasının əvvəlki ilin sonuna qalıq dəyərini yuxarıda müəyyən edilən faiz həddi ilə məhdudlaşdırılır.

e) Əsas vəsaitlərin icarəyə götürülməsi müddətləri, şərtləri, habelə onların təmiri üzrə xərclər qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada icarəyə verənlə icarəçi arasında bağlanan müqavilədə razılaşdırılır.

f) Təmir işləri icarəyə verənin hesabına aparıldıqda, yaxud icarəçinin hesabına aparılaraq, icarə haqqı ilə əvəzləşdirildikdə təmir xərclərinin gəlirdən çıxılması icarəçiyə tətbiq edilmir.

g) Əsas vəsaitlərin hər bir kateqoriyasının ilin sonuna qalıq dəyəri sifıra bərabər olduqda, təmir xərclərinin faktiki məbləği müvafiq kateqoriyaya aid əsas vəsaitlərin qalıq dəyərinə aid edilir və Vergi Məcəlləsinin müddəalarına uyğun olaraq amortizasiya hesablanır.

Misal 1. Fiziki şəxsin sahibkarlıq fəaliyyəti məqsədləri üçün istifadə etdiyi dəzgah tamamilə köhnəlmiş, yəni ilin sonuna qalıq dəyəri 0 manatdır. Şəxs, həmin dəzgahın təmirinə 600 manat xərc çəkmişdir. Bu halda şəxsin dəzgahın təmirinə çəkdiyi xərci gəlirdən çıxmaq hüququ yoxdur, bu xərc dəzgahın qalıq dəyərinə əlavə edilir və 600 manat məbləğdən amortizasiya hesablanır.

Misal 2. Hüquqi şəxs, əvvəlki ilin sonuna qalıq dəyəri 0 manat olan binanın təmirinə 4 000 manat və əvvəlki ilin sonuna qalıq dəyəri 26 000 manat olan avadanlığa isə 3 200 manat təmir xərci çəkmişdir. Bu hüquqi şəxsin həmin təqvim ili üçün ümumi gəliri 62 000 manat, təmir xərcləri və amortizasiya ayırmaları nəzərə alınmadan gəlirdən çıxılan xərcləri isə 22 000 manat olarsa, vergiyə cəlb edilən mənfəəti nə qədər olar?

* Binaın əvvəlki ilin sonuna qalıq dəyəri sifra bərabər olduğundan, təmir xərcinin faktiki məbləği binanın qalıq dəyərinə aid edilir və ona amortizasiya hesablanır.

Avadanlıq üzrə gəlirdən çıxılmalı olan təmir xərclərinin məbləği avadanlığın əvvəlki ilin sonuna qalıq dəyərinin 5 faizi həddi ilə məhdudlaşdırılır. Təmir xərclərinin faktiki məbləği məhdudlaşdırılan məbləğdən çox olduğundan, məhdudlaşdırmadan artıq olan məbləğ cari vergi ilinin sonuna avadanlığın qalıq dəyərinin artmasına aid edilir. Avadanlıq üzrə amortizasiya norması isə 20% tətbiq etməklə hesablanır. Bu halda hüquqi şəxsin vergiyə cəlb edilən mənfəəti aşağıdakı kimi hesablanır:

- 1) $0+4\ 000=4\ 000$ manat
- 2) $4\ 000*7%=280$ manat
- 3) $26\ 000*5%=1300$ manat
- 4) $26\ 000+(3\ 200-1300)=27\ 900$ manat 5) $27\ 900*20%=5580$ manat
- 5) $62\ 000-(22\ 000+280+1300+5580)=32\ 840$ manat vergiyə cəlb edilən mənfəəti olar.

h) Vergi Məcəlləsinin müddəalarını yalnız təmir xərclərinin gəlirdən çıxılan məbləğini məhdudlaşdırır və vergi ödəyicilərinin digər mənbələr hesabına təmir işlərini həyata keçirməsini qadağan etmir.

Sığorta haqlarının gəlirdən çıxılması

Öz işçilərinin xeyrinə əmlakın zərərindən sığortalanması, habelə xarici sığortaçılar ilə bağlanmış həyat sığortası müqavilələri üzrə sığorta haqları istisna olmaqla, sığortalının ödədiyi sığorta haqları gəlirdən çıxılır.

Misal 1. Müəssisə öz işçisinin xeyrinə əmlakını 10.000 manata sığorta etmişdir və bunun müqabilində hər ay sığorta şirkətinə 100 manat sığorta haqqı ödəyir. Bu halda ödənilən sığorta haqqını müəssisə öz gəlirindən çıxmaq hüququna malik deyildir.

Misal 2. Müəssisə öz əmlakını 50.000 manat dəyərində sığorta etmiş və bunun müqabilində sığorta haqqı kimi sığorta şirkətinə 2.500 manat ödəmişdir. Bu halda müəssisə ödədiyi bu məbləği öz gəlirindən çıxmaq hüququna malikdir.

Misal 3. Hüquqi şəxs 1 600 manat məbləğində öz işçilərinin xeyrinə əmlakı zərərindən sığortalamışdır. Həmçinin, əvvəlki ilin sonuna dəyəri 22 000 manat olan nadir tarixi və memarlıq abidəsi olan qurğuya 1 800 manat təmir xərci çəkmişdir.

Hüquqi şəxsin istismara verilməmiş anbarda olan əsas vəsaitlərinin dəyəri isə 13 600 manatdır. Bu hüquqi şəxsin təqvim ili üçün ümumi gəliri 96 000 manat, təmir xərcləri və amortizasiya ayırmaları nəzərə alınmadan gəlirdən çıxılan xərcləri isə 32 000 manat olarsa, onun vergiyə cəlb edilən mənfəəti nə qədər olar?

Öz işçilərinin xeyrinə əmlakın zərərindən sığortalanması gəlirdən çıxılmazdır. Həmçinin nadir tarixi və memarlıq abidəsi olan qurğular və istismara verilməmiş anbarda olan əsas vəsaitlərə amortizasiya hesablanır və çəkilən təmir xərcləri gəlirdən çıxılmazdır. Bu halda hüquqi şəxsin vergiyə cəlb edilən mənfəəti

$96\ 000-32\ 000=64\ 000$ manat olacaq.

Fiziki şəxsin Azərbaycan Respublikası sığortaçıları ilə 3 ildən az olmayan müddətə bağlanmış və sığorta ödənişinin sığorta müqaviləsinin qüvvəyə mindiyi andan etibarən 3 illik müddət keçdikdən sonra verilməsinə nəzərdə tutulan həyatın yığım sığortası və pensiya sığortası üzrə bağladığı sığorta müqavilələri əsasında ödədiyi sığorta haqları vergitutma məqsədləri üçün işəgötürən tərəfindən həmin fiziki şəxsin maddi işlə əlaqədar alınan gəlirindən çıxılır.

İşəgötürən tərəfindən fiziki şəxsin maddi işlə əlaqədar alınan gəlirindən çıxılan həyatın yığım sığortası və pensiya sığortası üzrə ödədiyi sığorta haqları yalnız bank vasitəsilə sığortaçının bank hesabına ödənilərkəndə çıxılır.

Yuxarıda nəzərdə tutulan sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, ödənilmiş sığorta haqları sığortaçı tərəfindən ödəmə mənbəyində vergiyə cəlb olunur.

Geoloji-kəşfiyyat işlərinə və təbii ehtiyatların hasilatına hazırlıq işlərinə çəkilən xərclərin gəlirdən çıxılması

Geoloji-kəşfiyyat işlərinə və təbii ehtiyatların hasilatına hazırlıq işlərinə çəkilən xərclər 25% amortizasiya dərəcəsi ilə hesablanan amortizasiya ayırmaları şəklində ümumi gəlirdən çıxılır.

Bu maddə vergi ödəyicisinin geoloji-kəşfiyyat işlərini aparmaq və təbii ehtiyatları emal, yaxud istismar etmək hüquqlarını əldə etmək üçün qeyri-maddi aktivlərə çəkdiyi xərclərə də tətbiq olunur.

Qeyri-maddi aktivlərə çəkilən xərclərin gəlirdən çıxılması

Müəssisə geoloji-kəşfiyyat işlərinə 10.000 manat sərf etmişdir. Bu zaman həmin müəssisə amortizasiya normasına uyğun olaraq çəkdiyi xərclərin yalnız 25 faizini amortizasiya ayırması şəklində öz gəlirindən çıxı bilər.

- Hüquqi və fiziki şəxslərin bir ildən artıq müddətə təsərrüfat fəaliyyətində istifadə etdikləri qeyri-maddi obyektlərə çəkilən xərclər qeyri-maddi aktivlərə aiddir.

Hüquqi şəxs 2016-cı il ərzində istifadə müddəti 3 il olan qeyri-maddi aktiv istehsal etmiş və bu qeyri-maddi aktivin istehsal xərci 18 000 manat təşkil etmişdir. Bu hüquqi şəxsin həmin təqvim ili üçün ümumi gəliri 160 000 manat, göstərilən xərclər nəzərə alınmadan gəlirdən çıxılan xərcləri isə 64 000 manat olarsa, vergiyə cəlb edilməli olan mənfəəti nə qədər olar?

Qeyri-maddi aktivlərə çəkilən xərclər qeyri-maddi aktivlər üçün müəyyən edilmiş amortizasiya dərəcəsi ilə hesablanan amortizasiya ayırmaları şəklində gəlirdən çıxılır. İstifadə müddəti məlum olan qeyri-maddi aktivlər illər üzrə istifadə müddətinə mütənasib məbləğlərlə amortizasiya olunur. Bu halda hüquqi şəxsin vergiyə cəlb edilən mənfəəti:

$$18\,000/3=6\,000 \text{ manat}$$

$$160\,000-(64\,000+6\,000)=90\,000 \text{ manat}$$

- Qeyri-maddi aktivlərə çəkilən xərclər istifadə müddəti məlum olmayanlar üçün 10 faizədək, istifadə müddəti məlum olanlar üçün isə illər üzrə istifadə müddətinə mütənasib məbləğlərlə hesablanan amortizasiya ayırmaları şəklində gəlirdən çıxılır.

Misal 1. Müəssisə əmtəə nişanının hazırlanmasına 50.000 manat vəsait xərcləmişdir. Əmtəə nişanının istifadə müddəti məlum olmadığından, onun amortizasiya norması illik 10 faizə qədərdir. Bu halda həmin müəssisə hər il 10 faizədək amortizasiya norması ilə amortizasiya ayırması hesablaya və bu məbləği, yəni 5.000 manatadək vəsaiti öz gəlirindən çıxı bilər.

Misal 2. Hüquqi şəxs olan vergi ödəyicisi geoloji-kəşfiyyat işlərinə və təbii ehtiyatların hasilatına hazırlıq işlərinə 124 000 manat, istifadə müddəti məlum olmayan qeyri-maddi aktivlərə 43 000 manat və istifadə müddəti 4 il olan qeyri-maddi aktivlərə 104 000 manat xərc çəkmişdir. Geoloji-kəşfiyyat işlərinə və təbii ehtiyatların hasilatına hazırlıq işlərinə çəkilən xərclər üzrə amortizasiya norması müəssisə tərəfindən 16 faiz müəyyən edilmişdir. Bu hüquqi şəxsin həmin təqvim ili üçün gəliri 220 000 manat, amortizasiya ayırmaları nəzərə alınmadan gəlirdən çıxılmalı olan xərcləri isə 82 000 manat olarsa, vergiyə cəlb edilməli olan mənfəəti nə qədər olar?

Hüquqi şəxsin geoloji-kəşfiyyat işlərinə və təbii ehtiyatların hasilatına hazırlıq işlərinə çəkilən xərcləri 16 faiz amortizasiya dərəcəsi ilə hesablanan amortizasiya ayırmaları şəklində ümumi gəlirindən çıxılır. İstifadə müddəti məlum olmayan qeyri-maddi aktivlərə çəkilən

xərclər 10 faiz amortizasiya norması, istifadə müddəti 4 il olan qeyri-maddi aktivlərə çəkilən xərclər isə illər üzrə istifadə müddətinə mütənasib məbləğlərlə amortizasiya ayırmaları şəklində gəlirdən çıxılır. Bu halda hüquqi şəxsin vergiyə cəlb edilən mənfəəti :

$$124\,000*16\%=19\,840 \text{ manat}$$

$$43\,000*10\%=4\,300 \text{ manat}$$

$$104\,000/4=26\,000 \text{ manat}$$

$$220\,000-(19\,840+4\,300+26\,000)=87\,860 \text{ manat olacaq.}$$

- Qeyri-maddi aktivlərin alınmasına və ya istehsalına çəkilən xərclər vergi ödəyicisinin vergiyə cəlb olunan gəlirinin hesablanması zamanı gəlirdən çıxılmışdırsa, həmin xərclər amortizasiya olunmalı qeyri-maddi aktivlərin dəyərində aid edilmir.

Gəlirdən çıxılan məbləğlərin məhdudlaşdırılması

Aşağıdakı vergilərin, faizlərin, maliyyə sanksiyalarının və cərimələrin gəlirdən çıxılmasına yol verilmir:

➤ Azərbaycan Respublikasının və ya digər dövlətlərin ərazilərində ödənilmiş mənfəət vergisi və ya gəlirdən hesablanan hər hansı digər vergi;

➤ Vergi Məcəlləsi və digər qanunlarla müəyyən edilmiş qaydada hesablanmış faizlər, maliyyə sanksiyaları və inzibati cərimələr (gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı mülki hüquq müqavilələri üzrə faizlər, dəbbə pulu (cərimə), icranın gecikdirilməsi ilə əlaqədar vurulmuş zərərin əvəzinin ödənilməsi və digər analoji cərimələr istisna olmaqla).

Misal. Hüquqi şəxs 2016-cı il ərzində istifadə müddəti məlum olmayan, təsərrüfat fəaliyyətində bir ildən artıq istifadə etdiyi qeyri-maddi aktivə 3 000 manat xərc çəkmişdir. Bununla yanaşı, hüquqi şəxs 2015-ci il üçün ödənilməli olan vergilərin vaxtında ödənilməsinə görə 460 manat maliyyə sanksiyası ödəmişdir.

Bu hüquqi şəxsin həmin təqvim ili üçün ümumi gəliri 196 000 manat, göstərilən xərclər nəzərə alınmadan gəlirdən çıxılan xərcləri isə 68 000 manat olarsa, vergiyə cəlb edilməli olan mənfəəti nə qədər olar?

Hüquqi şəxsin təsərrüfat fəaliyyətində bir ildən artıq istifadə etdiyi qeyri-maddi aktivə çəkdiyi xərci amortizasiya ayırmaları şəklində ümumi gəlirindən çıxıla bilər.

Vergilərin vaxtında ödənilməsinə görə hesablanmış faizlərin və maliyyə sanksiyalarının gəlirdən çıxılmasına yol verilmir. Bu halda hüquqi şəxsin vergiyə cəlb edilən mənfəəti:

$$3000*10\%=300 \text{ manat}$$

$$196\,000-(68\,000+300)=127\,700 \text{ manat olacaq.}$$

Əmlakın təqdim edilməsindən yaranan zərər

Fiziki şəxsin əmlakın təqdim edilməsindən (təsərrüfat fəaliyyəti üçün istifadə edilən əmlakdan və ya təqdim edilməsindən əldə olunan gəlirin vergidən azad edildiyi əmlakdan başqa) yaranan zərəri belə əmlakın təqdim edilməsindən əldə olunan gəliri hesabına kompensasiya edilir. Yaranmış zərər həmin ildə kompensasiya edilə bilmirsə, o, gələcək üç ilədək davam edən sonrakı dövrə keçirilir və belə əmlakın təqdim edilməsindən götürülən gəlir hesabına kompensasiya edilir.

Zərərin keçirilməsi

Müəssisənin gəlirlərdən çıxılmasına yol verilən xərclərinin gəlirdən artıq olan hissəsi beş ilədək davam edən sonrakı dövrə keçirilir və illər üzrə məhdudiyət qoyulmadan həmin illərin mənfəəti hesabına kompensasiya edilir.

Misal. Müəssisənin 2014–ci ildə ümumi gəliri 142000 manat və gəlirlərdən çıxarılmasına yol verilən xərcləri 158000 manat olmuşdur. 2015-ci ildə isə ümumi gəliri 254000 manat, gəlirlərdən çıxarılmasına yol verilən xərcləri 136000 manat olmuş və əvvəlki ildəki zərərin 7000 manatını 2015-ci ilin mənfəəti hesabına kompensasiya etmişdir. 2016-cı ildə isə ümumi gəliri 178340 manat, ümumi xərci 88700 manat, gəlirlərdən çıxarılmasına yol verilən xərcləri isə 64250 manat olmuşdur. Müəssisə 2014-cü ildən qalan zərərinə 2016-cı ilin mənfəəti hesabına kompensasiya edərsə, dövlət büdcəsinə ödəyəcəyi mənfəət vergisi məbləği nə qədər olar?

Müəssisənin 2014-cü il üçün zərəri 16 000 manat, 2015-ci il üçün mənfəəti 118 000 manat, 2016-cı il üçün mənfəəti 114 090 manat olmuşdur. Müəssisənin 2016-cı ildə əvvəlki ildən qalan zərərin 9 000 manatını cari ilin mənfəəti hesabına kompensasiya edərsə, dövlət büdcəsinə ödəyəcəyi mənfəət vergisi məbləği:

$$178\,340 - (64\,250 + 9\,000) = 105\,090 \text{ manat} \quad 105\,090 * 20\% = 21\,018 \text{ manat olacaq.}$$

Fiziki şəxsin — sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə edilən ümumi gəlirindən çıxılmasına yol verilən xərclərinin belə ümumi gəlirdən artıq olan hissəsi digər gəlirlərdən çıxıla bilməz, lakin gələcək dövrlərdə sahibkarlıq fəaliyyətindən ümumi gəlir hesabına kompensasiya edilməsi üçün üç ilədək davam edən sonrakı dövrə keçirilə bilər.

2. Ödəmə mənbəyində verginin tutulması qaydası

Ödəmə mənbəyində dividendlərdən vergi tutulması.

Rezident müəssisə tərəfindən ödənilən dividenddən ödəmə mənbəyində 10 faiz dərəcə ilə vergi tutulur.

Dividendin faktiki sahibi olan fiziki və hüquqi şəxslərdən yuxarıda qeyd edilənlərə uyğun olaraq vergi tutulmuşdursa, dividendi alan fiziki və hüquqi şəxslərin həmin gəlirindən bir daha vergi tutulmur.

Həmin gəlir yenidən dividend şəklində verilən zaman vergiyə cəlb olunmur.

Hüquqi şəxs 1800 manat məbləğində dividendin faktiki sahibi olmuş və vergi qanunvericiliyinə əsasən 180 manat vergi tutulmuşdur. Hüquqi şəxs daha sonra həmin gəliri yenidən dividend şəklində fiziki şəxsə vermişdir. Bu hüquqi şəxsin dividend nəzərə alınmadan, ümumi gəliri 64 000 manat, gəlirdən çıxılan xərcləri isə 36 000 manat olarsa, dividend nəzərə alınmaqla, dövlət büdcəsinə ödəniləcək mənfəət vergisinin məbləği nə qədər olar?

Dividendin faktiki sahibi olmuş hüquqi şəxslərdən vergi tutulmuşdursa, dividendi alan hüquqi şəxslərin həmin gəlirindən bir daha vergi tutulmur. Həmin gəlir yenidən dividend şəklində verilən zaman vergiyə cəlb olunmur. Bu halda hüquqi şəxsin dövlət büdcəsinə ödəniləcək mənfəət vergisinin məbləği:

$$64\,000 - 36\,000 = 28\,000 \text{ manat}$$

$$28\,000 * 20\% = 5600 \text{ manat olacaq.}$$

Neft-qaz ehtiyatlarının kəşfiyyatı, işlənməsi və hasilatın pay bölgüsü, ixrac boru kəmərləri haqqında və bu qəbildən olan digər sazişlər üzrə mənfəətin bölüşdürülməsi, habelə AR-nın Prezidenti tərəfindən müəyyən edilmiş hallarda hüquqi şəxsin tam mülkiyyətində olan törəmə müəssisələrin xalis mənfəətinin həmin hüquqi şəxsin mərkəzləşdirilmiş fondunda cəmləşdirilməsi üzrə köçürmələr və bu şəxsin həmin gəliri vergiyə cəlb olunmur.

Ödəmə mənbəyində faizlərdən vergi tutulması.

-Rezidentkredit təşkilatlarına və ya bank əməliyyatları aparan şəxslərə, maliyyə lizinçini həyata keçirən rezident şəxslərə və ya qeyri-rezident bankların, maliyyə lizinçini həyata keçirən qeyri-rezidentin Azərbaycan Respublikasındakı daimi nümayəndəliyinə kreditlər (ssudalar), depozitlər (hesablar) üzrə ödənilən faizlər istisna olmaqla, rezident tərəfindən və ya qeyri-rezidentin daimi nümayəndəliyi tərəfindən, yaxud bu cür nümayəndəliyin adından ödənilən faizlərdən, o cümlədən maliyyə lizinçi əməliyyatları üzrə ödənilən ssuda faizlərindən, gəlir Azərbaycan mənbəyindən əldə edilmişdirsə, fiziki şəxslərin əmanəti üzrə ödənilən illik faiz gəlirləri üçün nəzərdə tutulmuş güzəşt nəzərə alınmaqla ödəniş mənbəyində 10 faiz dərəcə ilə vergi tutulur.

- Faizlərin faktiki sahibi fiziki şəxsdirsə, yuxarıdakı qaydada vergi tutulmuş faizlər həmin fiziki şəxslərə ödənildikdən sonra onlardan bir daha vergi tutulmur.

- Faizlərin faktiki sahibi mənfəəti vergiyə cəlb olunan rezident müəssisədirsə və ya qeyri-rezidentin daimi nümayəndəliyidirsə, yuxarıdakı qaydada vergi tutulmuş faizləri alan həmin müəssisə və ya qeyri-rezidentin daimi nümayəndəliyi hesabladığı verginin məbləğini, ödəmə mənbəyində verginin tutulduğunu təsdiq edən sənədləri vermək şərti ilə bu mənbədə ödənilmiş verginin məbləği qədər azaldır.

- Həyatın yığım sığortası üzrə sığorta olunanın ödədiyi və ya onun xeyrinə ödənilən sığorta haqları ilə sığorta ödənişləri arasındakı fərq kimi alınan gəlirdən ödəniş mənbəyindən 10 faiz dərəcəsi ilə vergi tutulur.

Ödəmə mənbəyində icarə haqlarından və royaltidən vergi tutulması

- Daşınan və daşınmaz əmlak üçün icarə haqqından, həmçinin rezidentin və ya qeyri-rezidentin Azərbaycan Respublikasındakı daimi nümayəndəliyinin ödədiyi və ya onun adından ödənilən royaltidən gəlir Vergi Məcəlləsinin 13.2.16-cı maddəsinə uyğun olaraq Azərbaycan mənbəyindən əldə edilmişdirsə, ödəmə mənbəyində 14 faiz dərəcə ilə vergi tutulur.

Icarə haqqı vergi ödəyicisi kimi uçotda olmayan fiziki şəxs tərəfindən ödəniləndə, icarəyə verən bu maddəyə uyğun olaraq 14 faiz dərəcə ilə vergini özü ödəyir və gəlir əldə etmək hüququnun yarandığı gündən gec olmayaraq vergi uçotuna alınıb, illik gəlir vergisi bəyannaməsini növbəti ilin mart ayının 31-dək təqdim edir.

- icarə haqqı və royaltidən gəlir əldə edən fiziki şəxslərdən yuxarıdakı qaydada vergi tutulmuşdursa və ya onun tərəfindən ödənilmişdirsə, həmin gəlirlərdən bir daha vergi tutulmur.

Misal 1. Hüquqi şəxs vergi ili ərzində 10.000 manat faiz gəliri əldə etmiş və ona ödəmə mənbəyində 1.000 manat verginin tutulduğu barədə sənəd verilmişdir. Həmin hüquqi şəxs 10.000 manatı özünün gəlirlərinin tərkibinə daxil edir, vergiyə cəlb olunan mənfəətinin məbləğini müəyyən edir, mənfəət vergisinin məbləğini hesablayır və sonra həmin məbləği 1.000 manat azaldır.

Fiziki şəxs özünə məxsus olan yaşayış evini ayda 200 manata hüquqi şəxsə icarəyə vermişdir. Hüquqi şəxs icarə haqqından 14 faiz, yəni 28 manat ödəmə mənbəyində vergi tutur və fiziki şəxsə ayda 172 manat ödəyir. Fiziki şəxsin bu gəliri bir daha vergiyə cəlb olunmur.

Fiziki şəxs həmin evi vergi ödəyicisi olmayan şəxsə (tələbəyə, digər kirayəçiyə) 200 manata icarəyə verdikdə, ondan ödəmə mənbəyində vergi tutulmur. Yəni icarəçi vergi ödəyicisi olmadığından o, ödəmə mənbəyində icarə haqqından vergi tutmur. Bu halda icarə haqqını alan fiziki şəxs özü vergi orqanında vergi uçotuna alınaraq əldə etdiyi gəlirinə görə hesabat ilindən sonra mart ayının 31-dək vergi bəyannaməsini vergi orqanına təqdim etməli və gəlir vergisini dövlət büdcəsinə ödəməlidir.

- Rezident müəssisələrə və ya qeyri-rezidentlərin daimi nümayəndəliklərinə Azərbaycan Respublikasında ödənilmiş məbləğlər bu maddə üzrə vergitutma obyektidir deyildir.

-Azərbaycan Respublikasında daşınmaz əmlakın (yaşayış fondu istisna olmaqla) vergitutma məqsədləri üçün aylıq icarə haqqının məbləği Vergi Məcəlləsinin 14-cü maddəsinə uyğun olaraq, bazar qiyməti nəzərə alınmaqla müəyyən edilir.

Qeyri-rezidentin gəlirindən ödəmə mənbəyində vergi tutulması

1. Qeyri-rezidentin, Vergi Məcəlləsinin 13.2.16-cı maddəsi ilə Azərbaycan mənbəyindən əldə olunan gəliri kimi müəyyən edilən və qeyri-rezidentin Azərbaycan Respublikasının ərazisindəki daimi nümayəndəliyinə aid olmayan ümumi gəlirindən ödəmə mənbəyində xərclər çıxılmadan aşağıdakı dərəcələrlə vergi tutulur:

- dividend — 10 faiz faizlər — 10 faiz

- rezident müəssisəsinin və ya sahibkarın riskin sığortasına və ya təkrar sığortasına dair müqaviləyə uyğun olaraq sığorta ödəmələri — 4 faiz

Qeyri-rezidentin Azərbaycan mənbəyindən Azərbaycan Respublikasındakı daimi nümayəndəliyinə aid olmayan aşağıdakı gəlirləri olmuşdur: 6200 manat riskin sığortasına dair müqavilədən, 10600 manat beynəlxalq rabitə xidmətindən, 4000 manat dividendlərdən. Qeyri-rezidentə ödənilən məbləğdən ödəmə mənbəyində tutulmalı olan verginin ümumi məbləğini müəyyən edin.

Riskin sığortasına dair müqavilə üzrə 4 faiz, beynəlxalq rabitə xidməti üzrə 6 faiz, dividendlər üzrə isə 10 faiz dərəcəsi ilə ödəmə mənbəyində xərclər çıxılmadan vergi tutulur. Bu halda qeyri - rezidentə ödənilən məbləğlərdən ödəmə mənbəyində tutulmalı olan verginin ümumi məbləği aşağıdakı kimi müəyyən edilir.

$6\,200 \cdot 4\% = 248$ manat

$10\,600 \cdot 6\% = 636$ manat

$4\,000 \cdot 10\% = 400$ manat $248 + 636 + 400 = 1284$ manat.

Azərbaycan Respublikası ilə digər dövlətlər arasında beynəlxalq rabitə və ya beynəlxalq daşımlar həyata keçirilərkən rabitə və ya nəqliyyat xidmətləri üçün rezident müəssisəsinin və ya sahibkarın ödəmələri — 6 faiz.

Fərdi sahibkarla qeyri-rezident fiziki şəxs arasında bağlanmış müqaviləyə görə, qeyri-rezident fiziki şəxs fərdi sahibkarın malının daşınması üçün nəqliyyat xidməti göstərməlidir. Göstərilən xidmətin müqabilində fərdi sahibkarın qeyri-rezidentə 800 manat haqq ödəməsi razılaşdırılmışdır. Deməli, fərdi sahibkar qeyri-rezidentə ödədiyi məbləğdən 6 faiz dərəcəsi ilə gəlir vergisi, yəni 48 (800x6%) manat hesablamalı və həmin məbləği ondan tutaraq dövlət büdcəsinə köçürməlidir.

rezident müəssisəsinin və ya sahibkarın aşağıdakı ödəmələrindən:

- muzzdlu işlə əlaqədar alınan gəlirlər istisna olmaqla işlərin görülməsindən və ya xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilən gəlirlər, o cümlədən AR-da istehsal edilmiş malların istehsalçı tərəfindən təqdim edilməsi, AR-da saxlanılan və ya istifadə edilən qeyri-maddi aktivin təqdim edilməsi (AR-da saxlanılan və ya istifadə edilən əmlak üçün alınan royalti şəklində gəlir istisna olmaqla), AR-dakı daşınmaz əmlakdan əldə edilən gəlir, o cümlədən bu əmlakda iştirak payının təqdim edilməsi (AR-dakı daşınmaz əmlakın icarəyə verilməsindən əldə edilən gəlir istisna olmaqla) və qeyri-rezidentin sahibkarlıq fəaliyyəti ilə bağlı olmayan əmlak təqdim edilməsi ilə bağlı göstərilən xidmətlərdən alınan gəlir və Azərbaycan mənbəyindən əldə edilən digər gəlirlər — 10 faiz.

- Sahibkarlıq fəaliyyəti göstərən fiziki şəxs mağazanın binasını təmir etmək üçün İran İslam Respublikasının vətəndaşı olan qeyri-rezidentlə müqavilə bağlamış və müqavilə-də

Misal. Azərbaycanın rezidenti olan müəssisə öz daimi nümayəndəliyi vasitəsilə mənfəət vergisinin dərəcəsinin 18 faiz olduğu ölkədə kommersiya fəaliyyəti ilə məşğul olur. Bu müəssisə həmin ölkədəki fəaliyyətindən cari ildə 20.000 manat ekvivalentində, Azərbaycan-dakı fəaliyyətindən isə 100.000 manat mənfəət əldə edib. Onun daimi nümayəndəliyinin yerləşdiyi ölkədə ödədiyi mənfəət vergisinin məbləği 3.600 (20.000 x 18%) manat təşkil etmişdir. Onun bütün mənbələrdən əldə etdiyi mənfəətin məbləği 120.000 (100.000 + 20.000) manat təşkil edir. Azərbaycan qanunvericiliyinə əsasən bu məbləğdən ödənilməli olan mənfəət vergisinin məbləği 24.000 (120000 x 20 %) manat olacaqdır. Bu məbləğdən xaricdə ödənilmiş verginin məbləğini çıxmaqla –

Azərbaycan Respublikasının rezidenti olan fiziki şəxs Türkiyə Respublikasında kompüterlərin təmiri ilə məşğul olmuş və 4.000 manat gəlir əldə etmişdir. Onun bu gəlirindən Türkiyədə ödəmə mənbəyində 400 manat gəlir vergisi tutulmuşdur. Azərbaycan Respublikasında onun həmin gəlirindən gəlir vergisi 560 manatdır. Həmin fiziki şəxs Türkiyədə verginin tutulduğunu təsdiq edən sənəd təqdim etməklə ödəməli olduğu verginin məbləğini 400 manat məbləğində azalda bilər. Bu halda ödənilməli olan verginin məbləği 160 (560-400) manat təşkil edəcək.

Azərbaycanda ödənilməli olan verginin məbləğini 20.400 (24.000 – 3.600) manat təşkil edəcəkdir.

Güzaştli vergi tutulan ölkələrdə əldə edilən gəlir

Rezident güzaştli vergi tutulan ölkədə gəlir əldə edən qeyri-rezidentin nizamnamə fondunun 20 faizindən çoxuna bilavasitə və ya dolayısı ilə sahibdirsə, yaxud öz növbəsində onun səsvermə hüququ verən səhmlərinin 20 faizindən çoxunun sahibdirsə, rezidentin həmin gəliri onun vergi tutulan gəlirinə daxil edilir.

Güzaştli vergi tutulan xarici ölkə dedikdə, vergi dərəcəsi Vergi Məcəlləsində müəyyən edilməmiş dərəcədə 2 dəfə və ya daha çox aşağı olan və maliyyə məlumatını, yaxud əmlakın faktiki sahibi və ya gəlir (mənfəət) götürən barədə sirri qorumaq imkanı verilmiş şirkətlər haqqında məlumatın məxfiliyinə dair qanunun mövcud olduğu ölkə başa düşülür.

Hər il üçün güzaştli vergi tutulan ölkələrin və ya ərazilərin siyahısı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təsdiq edilir.

Vergi ili təqvim ili sayılır.

ili

3. Gəlirin və xərcin uçotu qaydası

Gəlirin və xərcin uçotu qaydası

Vergi ödəyicisi vergi tutulan gəlirin (mənfəətin) dəqiq əks etdirilməsi üçün sənədləşdirilmiş məlumat əsasında gəlirlərinin və xərclərinin vaxtli-vaxtında dəqiq uçotunu aparma-

ğa, bu fəslə uyğun şəkildə tətbiq edilən uçot metodundan asılı olaraq gəlirlərini və xərclərini onların əldə edildiyi və ya çəkildiyi müvafiq hesabat dövrlərinə aid etməyə borcludur. Vergi ödəyicisinin istifadə etdiyi uçot metodunda xərclərin və daxilolmaların müddətləri və uçotu qaydasına dair bütün tələblər nəzərə alınmalıdır.

Gəlirlərin və xərclərin uçotunu hüquqi və fiziki şəxslər Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunvericiliyinə (Beynəlxalq Maliyyə Hesabatları Standartları və Milli Mühasibat Uçotu Standartlarına) uyğun olaraq aparırlar. Vergitutma məqsədləri üçün gəlirlər və xərclər Vergi Məcəlləsinə əsasən müəyyən edilir.

İqtisadi fəaliyyət sahələri üzrə vergitutma məqsədləri üçün gəlirlərin və xərclərin uçotunun aparılması qaydaları Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən müəyyən edilir.

Vergi ödəyicisi öz fəaliyyəti ilə bağlı olan bütün əməliyyatların başlanğıcını, gedişini və qurtarmasını müəyyənləşdirməyə imkan verən uçotun aparılmasını təmin etməyə borcludur.

Bu maddədə başqa hallar nəzərdə tutulmamışdırsa, vergi tutulan gəlir Vergi Məcəlləsinin tələblərinə əməl etmək üçün zəruri düzəlişləri aparmaq şərti ilə vergi ödəyicisinin öz mühasibat uçotunda istifadə etdiyi metodla hesablanmalıdır.

Vergi ödəyicisi vergi ili ərzində eyni metodu tətbiq etmək şərti ilə vergilərin uçotunu kassa metodu və ya hesablamalar metodu ilə apara bilər.

Vergi ödəyicisinin istifadə etdiyi uçot metodu dəyişdirilərkən verginin məbləğinə təsir göstərən mühasibat əməliyyatlarına düzəlişlər uçot metodunun dəyişdirildiyi ildə aparılmalıdır ki, bu əməliyyatlardan heç biri nəzərdən qaçırılmasın və ya iki dəfə hesaba alınmasın.

Kassa metodu ilə gəlirin və xərcin uçotu prinsipləri

Kassa metodu ilə uçot aparan vergi ödəyicisi gəliri əldə edəndə və ya gəlir onun sərəncamına verildəndə, bu gəliri nəzərə almalı və gəlirdən öz xərclərini yalnız bu xərcləri çəkdiyi zaman çıxmalıdır.

Kassa metodundan istifadə olunarkən gəlirin əldə edilməsi vaxtı

Vergi ödəyicisinin nağd pul vəsaitini aldığı, nağdsız ödəmədə isə pul vəsaitinin bankda onun hesabına və ya sərəncamçısı ola biləcəyi hesaba, yaxud göstərilən vəsaiti almaq hüququna malik olacağı hesaba daxil olduğu vaxt gəlirin əldə edildiyi vaxt sayılır.

Vergi ödəyicisinin maliyyə öhdəliyinin ləğv edildiyi və ya ödənilməli halda (qarşılıqlı hesablaşmalar aparılıqda və sair bu kimi hallarda) öhdəliyin ləğv edildiyi və ya ödənilməli vaxt gəlirin əldə edildiyi vaxt sayılır.

Kassa metodundan istifadə olunarkən xərcin çəkilməsi vaxtı

Vergi uçotunun məqsədləri üçün vergi ödəyicisi kassa metodundan istifadə etdikdə, xərcin çəkilməsi vaxtı, əgər bu maddədə başqa hallar nəzərdə tutulmamışdırsa, xərcin faktiki çəkildiyi vaxt sayılır.

Vergi ödəyicisi pul vəsaitini ödəyirsə, nağd pul vəsaitinin ödənilməsi, nağdsız ödəmədə isə vergi ödəyicisinin pul vəsaitinin köçürülməsi haqqındakı tapşırığının bank tərəfindən alındığı vaxt xərcin çəkildiyi vaxt sayılır.

Misal. Kassa metodu ilə uçot aparan vergi ödəyicisi 30 mart cari il tarixdə 10.000 manat dəyərində mali müqavilə əsasında sifarişçiyə göndərmişdir. Sifarişçinin bu mala görə ödədiyi məbləğ 4 aprel cari il tarixdə mal göndərənin bank hesabına daxil olmuşdur. Bu halda gəlirin əldə edildiyi vaxt 4 aprel cari il hesab olunur.

Vergi ödəyicisi qarşısında maliyyə öhdəlikləri ləğv edildiyi və ya ödənilməsi halda (qarşılıqlı hesablaşmalar aparıldıqda və sairə bu kimi hallarda), öhdəliyin ləğv edildiyi və ya ödənilməsi vaxt xərcin çəkilməsi vaxtı sayılır.

Borc öhdəlikləri üzrə faizlər ödənilərkən və ya əmlakın icarəyə götürülməsi müqabilində ödəmə həyata keçirilərkən, əgər borc öhdəliyinin və ya icarə müqaviləsinin müddəti bir neçə hesabat dövrünü əhatə edərsə, hesabat ilində gəlirdən çıxılmalı olan və faktiki ödənilən faizlərin (icarə haqqının) məbləği həmin il üçün hesablanan faizlərin (icarə haqqının) məbləği deməkdir.

Hesablama metodundan istifadə edilərkən gəlirin və xərcin uçotu qaydası

Hesablama metodu ilə uçot aparan vergi ödəyicisi gəlir əldə edilməsinin və xərc çəkilməsinin faktiki vaxtından asılı olmayaraq gəlirini və xərcini müvafiq surətdə gəlir almaq hüququnun əldə edildiyi və ya xərcin çəkilməsi barədə öhdəliyin yarandığı vaxt nəzərə alınmalıdır.

Kassa metodundan istifadə edən vergi ödəyicisi ona göstərilən xidmətlə əlaqədar olaraq fiziki şəxsə 12 000 manat ödəməlidir. Göstərilən xidmət üzrə bağlanmış müqavilədə vergi ödəyicisinin bu məbləği mart ayının 20-i fiziki şəxsin bank hesabına köçürməsi göstərilir. Lakin vergi ödəyicisi banka pul vəsaitinin köçürülməsi haqqında mart ayının 25-i tapşırıq vermiş və bank da bu tapşırığı icra etmişdir. Xərcin çəkilməsi vaxtı Mart ayının 25-i olacaqdır.

Hesablama metodundan istifadə edən müəssisə özünə məxsus əmlakı ayda 1.000 manata icarəyə vermişdir. Müqavilənin şərtlərinə əsasən icarəyə götürən hər ayın 5-nə qədər həmin ay üçün icarə haqqını ödəməlidir. İcarəyə götürən müəssisə sentyabr ayı üçün icarə haqqını həmin ayın 5-nə qədər ödəməli olduğu halda, vəsait çatışmazlığı üzbatından növbəti ilin yanvar ayının 10-da ödəmişdir. Buna baxmayaraq icarəyə verən müəssisə

sentyabr ayı üçün almalı olduğu 1.000 manat məbləğində icarə haqqını həmin ay üçün öz gəlirinə daxil etməlidir.

Hesablama metodundan istifadə olunarkən gəlirin əldə edilməsi vaxtı

Müvafiq məbləğ vergi ödəyicisinə qeyd-şərtsiz ödənilmədirsə, yaxud vergi ödəyicisi əqd və ya müqavilə üzrə bütün öhdəliklərini yerinə yetirmişdirsə, bu vaxt gəliri almaq hüququ əldə edilmiş sayılır.

Vergi ödəyicisi müqavilə üzrə iş görürsə və ya xidmət göstərirsə, gəlir onu almaq hüququ müqavilədə nəzərdə tutulan işlərin görülməsinin və ya xidmətlərin göstərilməsinin tam başa çatdığı vaxtda əldə edilmiş sayılır.

Vergi ödəyicisi gəlir əldə edərsə və ya onun faiz gəliri, yaxud əmlakın icarəyə verilməsinə gəlir əldə etmək hüququ varsa, borc öhdəliklərinin və ya icarə müqaviləsi üzrə ödəmənin müddətinin qurtardığı vaxt gəlir almaq hüququnun əldə edildiyi vaxt sayılır. Borc öhdəliyinin və ya icarə müqaviləsi üzrə ödəmənin müddəti bir neçə hesabat dövrünü əhatə edərsə, gəlir onun hesablanması qaydasına müvafiq surətdə həmin hesabat dövrləri üzrə bölüşdürülür.

"A" müəssisəsinin gəliri aşağıdakı əməliyyatlar üzrə formalaşmışdır:

- "B" müəssisəsinə 236.000 manat (o cümlədən ƏDV 36.000 manat) mal göndərmiş, həmin hesabat dövründə "B" müəssisəsi 47200 manat (o cümlədən ƏDV 7200 manat) mali müqavilə şərtlərinə uyğun olmadığına görə qaytarmış və malın dəyərinin ƏDV nəzərə alınmadan 120.000 manat olan hissəsini ödəmişdir;

- "A" müəssisəsi yeganə təsisçisi olduğu "C" müəssisəsinə 35400 manat (o cümlədən ƏDV 5400 manat) mal göndərmiş hesabat dövründə ödəmə aparılmamışdır. Müvafiq icra hakimiyyəti orqanının arayışına əsasən həmin malın bazar qiyməti (ƏDV nəzərə alınmadan) 40.000 manat təşkil edir;

- inventarizasiya zamanı bazar qiyməti (ƏDV nəzərə alınmadan) 1.000 manat olan artıq gələn mal mədaxil edilmişdir;

- müqavilə öhdəliklərinin pozulmasına görə borclu tərəfindən etiraf olunan 2.000 manat sanksiya hesablanmış, lakin ödəmə aparılmamışdır.

"A" müəssisəsi gəlirlərinin uçotunu hesablama metodu ilə aparırsa, onun hesabat dövründə vergiyə cəlb olunan gəlirini müəyyənləşdirin.

"A" müəssisəsi gəlirlərinin uçotunu hesablama metodu ilə aparıldığından "B" müəssisəsi ilə aparılan əməliyyatdan gəlir göndərilmiş və qaytarılmış malların ƏDV nəzərə alınmadan dəyərləri arasındakı fərqi.

Yəni (236.000 - 36.000) - (47200 - 7200) = 160.000 manat

"C" müəssisəsi "A" müəssisəsinin təsisçisi olduğundan onlar qarşılıqlı surətdə asılı olan şəxslərdir. Ona görə də onlar arasındakı əməliyyatlar zamanı vergilər bazar qiyməti nəzərə alınmaqla hesablanmalıdır. Deməli təqdim olunan malın ƏDV —süz bazar qiyməti 40.000 manat vergitutulan gəlir sayılır.

İnventarizasiya zamanı (ƏDV nəzərə alınmadan) 1.000 manat olan malların artıq gəlməsi vergitutulan gəlirə daxil edilir.

Müqavilə öhdəliklərinin yerinə yetirilməsinə görə borclu tərəfdən etiraf olunan 2.000 manat məbləğində olan sanksiya vergitutulan gəlirə daxil edilir.

Ümumilikdə "A" müəssisəsinin vergitutulan gəliri $160.000 + 40.000 + 1000 + 2.000 = 203.000$ manat təşkil edir.

Hesablama metodundan istifadə edilərkən xərcin çəkilməsi vaxtı

1. Vergi ödəyicisi vergi uçotunun aparılması üçün hesablama metodundan istifadə etdikdə, əqdlə bağlı olan xərcin çəkilməsi vaxtı, bu maddədə başqa hallar nəzərdə tutulmamışdırsa, aşağıda sadalanan şərtlərin hamısına əməl edildiyi vaxt sayılır:

- vergi ödəyicisi birmənalı olaraq maliyyə öhdəliklərini qəbul edir maliyyə öhdəliklərinin məbləği dəqiq qiymətləndirilir

2. Bu maddədə göstərilən maliyyə öhdəliyi əqdə və ya müqaviləyə müvafiq surətdə qəbul edilən elə öhdəlikdir ki, onun yerinə yetirilməsindən ötrü əqdin və ya müqavilənin digər iştirakçısı pul şəklində və ya digər şəkildə müvafiq vəsait verməli olsun.

- əqddə və ya müqavilədə iştirak edən bütün tərəflər əqd və ya müqavilə üzrə özlərinin bütün öhdəliklərini yerinə yetirmişlər, yaxud müvafiq məbləğlər qeyd-şərtsiz ödənilməlidir

3. Borc öhdəliyi üzrə faizlər və ya əmlakın icarə haqqı ödənilərkən borc öhdəliyi və ya icarə müqaviləsi üzrə ödənişin müddəti bir neçə hesabat dövrünü əhatə edərsə, xərc həmin hesabat dövrləri üzrə onun hesablanma qaydasına müvafiq surətdə bölüşdürülür.

Birgə fəaliyyətdən gəlirin bölüşdürülməsi

Hüquqi şəxs yaratmadan birgə sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər, həmin fəaliyyətdən əldə etdikləri birgə gəliri (bu fəaliyyətlə bağlı birgə xərci çıxmaqla) hesablandıqdan sonra, birgə sahibkarlıq fəaliyyətlərinə dair razılığa uyğun olaraq, vergiyə cəlb edilən gəliri bu fəaliyyətin iştirakçıları arasında bölürlər.

«A» müəssisəsi, «B» müəssisəsi və fərdi sahibkar Məmmədov N.H. hüquqi şəxs yaratmadan birgə sahibkarlıq fəaliyyəti göstərmək üçün birgə sahibkarlıq haqqında müqavilə bağlamışlar. Müqavilə şərtlərinə görə birgə sahibkarlıq fəaliyyətində iştirakçıların qoyduqları vəsaitdən asılı olaraq «A» müəssisəsinin iştirak payı 50 faiz, «B» müəssisəsinin iştirak payı 30 faiz və fərdi sahibkar Məmmədov N.H. iştirak payı isə 20 faiz müəyyənləşdirilmişdir. Birgə sahibkarlıq fəaliyyəti göstərən şəxslər «Sifarişçi»nin ofis binasının tikintisi işlərini

yerinə yetirmək üçün podrat müqaviləsi bağlamışlar. Bu işin yerinə yetirilməsi müqabilində 150.000 manat birgə gəlir əldə edilmişdir. Həmin gəlirin əldə edilməsi ilə əlaqədar iştirakçılar 100.000 manat birgə xərc çəkmişdir. Deməli, birgə sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə olunan gəlir (mənfəət) vergisinə cəlb edilməli olan gəlirləri 50.000 (150.000-100.000) manat təşkil edəcək. Bağlanmış birgə sahibkarlıq fəaliyyəti haqqında müqavilənin şərtlərinə görə hər bir iştirakçının iştirak paylarına uyğun olaraq vergiyə cəlb olunmalı gəlirləri aşağıdakı kimi bölüşdürülməlidir :

Hesablama metodundan istifadə edən vergi ödəyicisi xidmət göstərilməsi barədə digər vergi ödəyicisi ilə bağladığı müqaviləyə əsasən xidmətin göstərilməsinə görə vəsaiti cari ilin avqust ayının 31-dək onun hesabına köçürməlidir. Lakin bu vəsait xidmət göstərən vergi ödəyicisinin hesabına cari ilin oktyabr ayında köçürülmüşdür. Bu misalda xərcin çəkilməsi vaxtı cari ilin avqust ayıdır.

«A» müəssisəsi üçün

«B» müəssisəsi üçün

Fərdi sahibkar Məmmədov N.H. üçün

25.000 manat (50.000 x 50%) ; 15.000 manat (50,0 x 30 %);

10.000 manat (50,0 x 20%)

«A» və «B» müəssisələri hüquqi şəxs olduqlarından birgə sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə etdikləri 25.000 və 15.000 min manat vergiyə cəlb olunan gəlirlərini digər fəaliyyətlərdən əldə etdikləri gəlirlə birləşdirməli və mənfəət vergisi bəyannaməsinin müvafiq göstəricilərində əks etdirməlidirlər.

Fərdi sahibkar Məmmədov N.H. digər sahibkarlıq fəaliyyətindən gəlir hesablayarkən birgə sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə etdiyi 10.000 min manat vergiyə cəlb olunan gəliri nəzərə almalı və fiziki şəxslərin gəlirləri haqqında bəyannamənin müvafiq göstəricilərində əks etdirməlidir.

Uzunmüddətli müqavilələr üzrə gəlir və gəlirdən çıxılan məbləğlər

«Uzunmüddətli müqavilə» — müqavilədə nəzərdə tutulan istehsal, quraşdırma və ya tikinti, yaxud bunlarla bağlı xidmətlərin və işlərin vergi ili ərzində başa çatdırılmadığı müqavilə deməkdir. Müqavilədə göstərilən işlərin başladığı gündən 6 ay ərzində başa çatdırılmamasını nəzərdə tutan müqavilələr uzunmüddətli müqavilələrə aid edilmir.

Vergi ödəyicisi hesablama metodu ilə uçot aparırsa, uzunmüddətli müqavilələrlə bağlı gəlir və bu gəlirdən çıxılan məbləğlər vergi ili ərzində müqavilələrin yerinə yetirilməsinin faktiki həcmələrinə uyğun olaraq uçota alınır.

Müqavilənin yerinə yetirilməsinin faktiki həcmi vergi ili ərzində çəkilmiş xərcin həmin müqavilədə nəzərdə tutulan ümumi qiymətləndirilən xərclərlə müqayisə edilməsi yolu ilə müəyyənləşdirilir.

Yuxarıda qeyd edilənlər bina tikintisi fəaliyyəti üzrə sadələşdirilmiş vergi ödəyicilərinə şamil edilmir.

Əmtəə-material ehtiyatlarının uçotu qaydası

Vergi ödəyicisi özünün mülkiyyətində olan və sonradan satılmaq, yaxud məhsul istehsalı, işlər görülməsi və ya xidmətlər göstərilməsində istifadə olunmaq üçün nəzərdə tutulan hər hansı malı əmtəə-material ehtiyatlarına aid etməyə borcludur.

Əmtəə-material ehtiyatlarının uçotunu apararkən vergi ödəyicisi istehsal etdiyi, yaxud satın aldığı malların istehsal xərclərinə və ya satınalma qiymətlərinə əsasən müəyyənləşdirilən dəyərini uçotda əks etdirməyə borcludur. Vergi ödəyicisi bu malların saxlanması və nəql olunmasına çəkilən xərcləri də onların dəyərinə daxil etməlidir.

Əmtəə-material ehtiyatlarının uçotunu apararkən vergi ödəyicisi mənəvi cəhətdən köhnəlmiş və ya dəbdən düşmüş qüsurlu malın, yaxud digər səbəblər üzündən istehsalına çəkilmiş xərclərdən (satınalma qiymətindən) yüksək qiymətə satıla bilməyən malın (məhsulun) dəyərini onların satıla biləcəyi qiyməti əsas götürməklə qiymətləndirə bilər.

Vergi ödəyicisi onun ixtiyarında olan malların fərdi uçotunu aparmırsa, o, əmtəə-material ehtiyatlarının uçotunu orta maya dəyəri ilə qiymətləndirmə metodundan istifadə etməklə aparmaq hüququna malikdir.

Maliyyə lizinqi

1. İcarəyə verən maddi əmlakı maliyyə lizinqi müqaviləsi üzrə icarəyə verirsə, vergitutma məqsədləri üçün icarəçi əmlakın sahibi, icarə ödəmələri isə icarəçiyə verilmiş ssuda üzrə ödəmələr sayılır.

2. Aşağıdakı hallarda əmlak icarəsi maliyyə lizinqi sayılır:

- lizinq müqaviləsi ilə icarə müddəti qurtardıqdan sonra əmlakın mülkiyyətə verilməsi nəzərdə tutulur, yaxud icarə müddəti qurtardıqdan sonra icarəçi əmlakı müəyyən edilmiş və ya qabaqcıdan güman edilən qiymətlərlə almaq hüququna malikdir

- icarə müddəti icarəyə götürülən əmlakın istismar müddətinin 75 faizindən artıqdır

- icarə müddəti qurtardıqdan sonra əmlakın qalığı dəyəri icarənin əvvəlinə onun bazar qiymətinin 20 faizindən azdır

- icarə haqqının ödəniləcək məbləği əmlakın icarənin əvvəlinə olan bazar qiymətinin ən azı 90 faizinə bərabərdir və ya ondan artıqdır

- icarəyə götürülən əmlak icarəçi üçün sifarişlə hazırlanmışdır və icarə müddəti qurtardıqdan sonra icarəçidən başqa heç kəs tərəfindən istifadə edilə bilməz

3. Yuxarıda göstərilən 4-cü hal aktivin istifadə olunması müddətinin 3/4-ü qurtardıqdan sonra başlanan icarəyə tətbiq edilmir.

4. Maliyyə lizinqi müqaviləsində ssuda ödəmələri üzrə faiz dərəcəsi göstərilmədikdə və ya maliyyə lizinqi həyata keçirən qeyri-rezidentlərə, habelə qarşılıqlı surətdə asılı şəxslərə maliyyə lizinqi üzrə icarə ödəmələrinin cari dəyərini müəyyənləşdirməkdən ötrü istifadə edilən faiz dərəcəsi ödəmələr aid olduğu dövrdə eyni valyuta ilə, oxşar müddətə verilmiş banklararası kredit hərəcində olan və ya hərəclar keçirilmədiyi təqdirdə banklararası kreditlər üzrə faizlərin orta səviyyəsinin 125 faizi məbləğində götürülür

5. Bu maddənin məqsədləri üçün icarəçinin icarəni təzələmək hüququna malik olduğu əlavə müddət icarə müddətinə daxildir.

6. İcarəyə verən maliyyə lizinqi başlanandanak aktivin sahibi olduğu hallarda, Vergi Məcəlləsinin 140.1-ci maddəsində göstərilən ssudanın verilməsi rejiminə əlavə olaraq, əqəd əmlakı icarəyə verənin satması və icarəçinin alması kimi qiymətləndirilir.

Gəlirdən çıxılan məbləğlərin kompensasiya edilməsi və ehtiyatların azaldılması

Əvvəllər gəlirdən çıxılmış xərc, zərər və ya şübhəli borc ödənilirsə, əldə edilən məbləğ onların ödənilməsi vaxtda gəlir sayılır.

Əvvəllər gəlirdən çıxılmış ehtiyat azalırsa, həmin ehtiyatın azalmış məbləği gəlirə daxil edilir.

Aktivlər təqdim edilərkən gəlir və zərər

Aktivlərin təqdim edilməsindən əldə edilən gəlir, aktivlərin təqdim edilməsindən daxil olmalar və aktivlərin dəyəri arasındakı müsbət fərq deməkdir. Aktivlərini əvəzsiz əsasla və ya güzəştli qiymətlə təqdim edən şəxsin gəliri bu qayda ilə təqdim edilən aktivin bazar qiyməti və onun dəyəri arasındakı fərqdən ibarətdir.

Aktivlərin təqdim edilməsindən yaranan zərər aktivlərin təqdim edilməsindən daxil olmalar və həmin aktivlərin dəyəri arasındakı fərqdən ibarətdir.

Aktivlərin dəyəri

Aktivlərin dəyərində onların alınması, gətirilməsi, istehsalı, tikilməsi, quraşdırılması və qurulması üçün çəkilən xərclər, həmçinin vergi ödəyicisinin gəlirdən çıxmaq hüququna malik olduğu xərclər və əsas vəsaitlərin (vəsaitin) yenidən qiymətləndirilməsindən yaranan artım (yenidən qiymətləndirilmə nəticəsində yaranan müsbət fərq) istisna edilməklə, aktivlərin dəyərini artıran digər xərclər daxil edilir.

Aktivlər kreditlər hesabına alındığı halda, kredit faizləri aktivlərin dəyərini artırmır və Vergi Məcəlləsinin 108-ci maddəsinə uyğun olaraq gəlirdən çıxılır.

Gəlirin və ya zərərin qəbul edilməməsi

1. Gəlirin və zərərin nəzərə alınmadığı hallar

- aktivlər ər və arvad arasında verildikdə

- aktivlər keçmiş ər-arvad arasında boşanma prosesində verildikdə

- aktivin ləğv edildiyi, yaxud özgəninkiləşdirildiyi ildən sonrakı ilin axırınadək daxilolmaları analogi aktivə və ya eyni xarakterli aktivə təkrar investisiya etməklə aktiv qərəzsiz, yaxud onun sahibinin iradəsindən asılı olmayaraq məhv edildikdə, ləğv olunduqda və ya özgəninkiləşdirildikdə

2. Sonuncu halda göstərilən əvəzedici aktivin dəyəri əvəz olunan aktivin məhv edildiyi, ləğv olunduğu və ya təqdim edildiyi vaxtdakı ilk dəyəri nəzərə alınmaqla müəyyənləşdirilir.

3. 1 və 2-ci hallarda mənfəətin vergi məqsədləri üçün nəzərə alınmadığı əqdin nəticəsində alınan aktivin dəyəri əqd günündə onu verən tərəf üçün də aktivin dəyəri sayılır.

4. Hüquqi şəxsin ləğv edilməsi, yaranması, yenidən təşkil edilməsi zamanı vergi mənasibətlərinin tənzimlənməsi

Hüquqi şəxsin ləğv edilməsi

1. Bu maddədə başqa hallar nəzərdə tutulmamışdırsa, hüquqi şəxsin ləğv edilməsi iştirakçıların həmin hüquqi şəxsdəki iştirak paylarının təqdim edilməsi sayılır.

2. Hər hansı hüquqi şəxs ləğv edilirsə, həmin hüquqi şəxsin aktiv hüquqi şəxs olan iştirakçıya verilir və bilavasitə ləğv etmədən əvvəl iştirakçıya hüquqi şəxsdə iştirak payının 100 faizi məxsus olmuşdursa, belə halda:

↳ aktivlərin verilməsi ləğv edilən hüquqi şəxs tərəfindən aktivlərin vergiyə cəlb olunan təqdim edilməsi sayılır;

↳ iştirakçı üçün verilən aktivlərin dəyəri ləğv edilən hüquqi şəxs üçün aktivlər verilənədək olan dəyərə bərabərdir;

↳ aktivlərin bölüşdürülməsi dividend sayılır;

↳ ləğv edilən hüquqi şəxsdə iştirak payının ləğv edilməsi zamanı heç bir gəlir və zərər nəzərə alınmır;

↳ hər hansı kateqoriyaya aid olan əsas vəsaitlərin balans dəyəri həmin əsas vəsaitləri alan şəxsə keçir.

3. Yuxarıdakı müddəalar yalnız o halda tətbiq edilir ki, ləğvetmənin əsas məqsədinin vergidən yayınma olmadığı vergi orqanı tərəfindən təsdiq edilmiş olsun.

Hüquqi şəxsin yaranması

1. Aktivlərin verilməsi aşağıdakı hallarda onların vergiyə cəlb olunan təqdim edilməsi sayılır:

- şəxs və ya şəxslər qrupu aktivləri hər hansı hüquqi şəxsə bu hüquqi şəxsə iştirak payı əvəzinə verirsə (hər hansı öhdəlik götürməklə və ya götürməməklə);

- şəxs və ya şəxslər qrupu bilavasitə mübadilədən sonra hüquqi şəxsə iştirak paylarının 100 faizinə sahib olursa.

2. Yuxarıdakı müddəalar şamil edilən aktiv alan iştirakçı üçün onun dəyəri aktiv verən iştirakçı üçün onun verilmə vaxtındakı dəyərində bərabərdir və aktivin balans dəyəri onu alan şəxsə keçir.

3. Yuxarıda göstərilən mübadilə nəticəsində alınan iştirak payının dəyəri verilən hər hansı borcun məbləği çıxılmaqla verilən aktivlərin dəyərində bərabərdir.

4. Götürülmüş öhdəliklər verilən aktivlərin dəyərindən artıqdırsa, bu maddə həmin artıq məbləğə tətbiq edilmir.

Hüquqi şəxsin yenidən təşkil edilməsi

Yenidəntəşkilin iştirakçısı olan hüquqi şəxsə və ya hüquqi şəxslərə məxsus əmlakın və iştirak paylarının dəyəri həmin əmlakın və iştirak paylarının bilavasitə yenidəntəşkiləndən əvvəlki dəyəri ilə eynidir. Eynilə əsas vəsaitlərin hər hansı amortizasiya kateqoriyasına aid olan balans dəyəri həmin əsas vəsaitləri alan şəxsə keçir.

Yenidəntəşkilin iştirakçısı olan hüquqi şəxslər arasında əmlakın və iştirak paylarının verilməsinə əmlakın vergiyə cəlb olunan özgəninkiləşdirilməsi kimi baxılır.

Yenidəntəşkilin iştirakçısı olan rezident hüquqi şəxsin özünün iştirak paylarının bu yenidəntəşkilin iştirakçısı olan digər rezident hüquqi şəxsə iştirak payları ilə hər hansı mübadiləsi iştirak payının vergiyə cəlb olunan özgəninkiləşdirilməsi hesab edilmir.

Bu zaman mübadilə edilən iştirak paylarının dəyəri ilkin iştirak paylarının dəyərində bərabərdir.

Yenidəntəşkilin iştirakçısı olan hüquqi şəxsin iştirak paylarının iştirakçı tərəf olan digər hüquqi şəxsə iştirak payının dəyişməsi ilə əlaqədar bölüşdürülməsi, yenidəntəşkilə iştirakçı tərəflər üçün dividend sayılır.

Bu halda ilk iştirak paylarının dəyəri bilavasitə bölüşdürmədən sonra ilk və bölüşdürülmüş iştirak payları arasında onların bazar dəyərində mütənəsb olaraq bölüşdürülür.

- iki və daha çox rezident hüquqi şəxsin birləşməsi

- rezident hüquqi şəxsin səsvermə hüququ olan iştirak paylarının 50 və ya daha çox faizinin və bütün digər iştirak paylarının dəyərində 50 və ya daha çox faizinin yalnız yenidəntəşkilin iştirakçısı olan tərəfin iştirak payları ilə dəyişdirilməsi

- rezident hüquqi şəxsin aktivlərinin 50 və ya daha çox faizinin digər rezident hüquqi şəxs tərəfindən, yalnız yenidəntəşkilə iştirak edən tərəfin dividendlərinə münasibətdə imtiyazlı olmayıb səsvermə hüququ olan iştirak paylarına dəyişdirilməsi üçün əldə edilməsi

- rezident hüquqi şəxsin iki və ya daha çox rezident hüquqi şəxsə ayrılması

- ayırma yolu ilə yeni şəxs yaradılması

- müəssisədə iştirak paylarının azı 50 faizinin sahibi olan hüquqi şəxs tərəfindən öz

İştirak paylarının hamısının bu hüquqi şəxsin iştirakçalarına paylanması deməkdir.

Yuxarıdakı müddəalar o şərtlə tətbiq olunur ki, birləşmənin, əldəetmənin, birləşdirmənin, ayrılmanın və ya ayırma yolu ilə yeni şəxs yaradılmasının əsas məqsədinin vergilərdən yayınma olmadığı vergi orqanı tərəfindən təsdiq edilmiş olsun.

Yenidəntəşkilin bilavasitə iştirakçısı olan hər hansı rezident hüquqi şəxs və yenidəntəşkilin bilavasitə iştirakçısı olan rezident hüquqi şəxsin sahibi olan, yaxud bu cür şəxsə mənsub olan hər hansı hüquqi şəxs yenidəntəşkilin iştirakçısı sayılır.

Yuxarıda qeyd olunan müddəanın məqsədləri üçün hüquqi şəxsin sahibi hüquqi şəxsdə səsvermə hüququ olan iştirak paylarının 50 və ya daha çox faizinin, yaxud iştirak paylarının hamısının dəyərinin 50 və ya daha çox faizinin sahibi sayılır.

Hüquqi şəxs üzərində sahibliyin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirilməsi

- Hüquqi şəxsin sahibliyi əvvəlki ilə nisbətən 50 və ya daha çox faiz dəyişdikdə, bu dəyişikliyin baş verdiyi vergi ilindən başlayaraq əvvəlki vergi ilindən zərərin, gəlirdən

Hüquqi şəxsin yenidəntəşkili

çıxılmaların, əvəzləşdirmələrin keçirilməsinə, aşağıdakı hallar istisna edilməklə, icazə verilmir:

5. Bəyannamənin verilməsi. Cari vergi ödəmələri

Bəyannamənin verilməsi

1. Aşağıdakı vergi ödəyiciləri vergi orqanlarına bəyannamə verirlər:

rezident müəssisələr,

Azərbaycan Respublikasında daimi nümayəndəliyi olan qeyri-rezidentlər,

vergiyə cəlb olunan gəliri - Azərbaycan mənəbəyindən olan və bu gəlirdən ödəmə yerində vergi tutulmayan qeyri-rezidentlər,

vergiyə cəlb olunan gəliri Azərbaycan mənəbəyindən olan və bu gəlirdən ödəmə yerində vergi tutulmayan qeyri-rezidentin təyin etdiyi vergi agenti,

xüsusi notariuslar, ödəmə mənəbəyində vergiyə cəlb olunması nəzərdə tutulmayan (tutulması mümkün olmayan) gəlirləri olan fiziki şəxslər, yaxud Azərbaycan Respublikasının hüddullarından kənarında gəlir, o cümlədən royaltidən gəlir əldə edən rezident fiziki şəxslər.

2. Yuxarıda göstərilən şəxslər hesabat ilindən sonrakı ilin mart ayının 31-dən gec olmayaraq vergi orqanlarına bəyannamə verirlər. Xüsusi notariuslar hər rüb başa çatdıqdan sonra növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq vergi orqanına bəyannamə verməlidirlər.

3. Vergi ödəyicisi Azərbaycan Respublikasında sahibkarlıq fəaliyyətini dayandırdıqda, 30 gün müddətində vergi orqanlarına bəyannamə verməlidir. Bu maddənin məqsədləri üçün

hesabat dövrü vergi ilinin əvvəlindən vergi ödəyicisinin sahibkarlıq fəaliyyətini dayandırdığı günə qədər olan dövrü əhatə edir.

4. Hüquqi şəxs və ya qeyri-rezidentin daimi nümayəndəliyi ləğv edildikdə, ləğvetmə komissiyası və ya vergi ödəyicisi bu barədə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada vergi orqanına məlumat verməlidir. Hüquqi şəxsin ləğv edilməsi haqqında qərarla göstərilən ləğvolunma tarixindən, qeyri-rezidentin daimi nümayəndəliyi üçün bu tarix göstərilmədikdə isə qərarın Azərbaycan Respublikasının xarici dövlətlərdəki nümayəndəlikləri

- dəyişiklikdən sonrakı üç il ərzində hüquqi şəxs həmin sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirirsə; və

dəyişiklikdən sonrakı bir il ərzində hüquqi şəxs yeni sahibkarlıq fəaliyyətinə başlamırsa.

Respublikasının mənafeyini təmsil edən digər ölkənin konsulluq idarələrində) leqallaşdırıldığı tarixindən sonra 30 gün ərzində ləğvetmə komissiyası vergi orqanına bəyannamə verməyə borcludur.

5. Bəyannamə verməli olmayan fiziki şəxs verginin yenidən hesablanması və vəsaitlərin qaytarılması haqqında tələb irəli sürülən bəyannamə verə bilər.

6. Azərbaycan Respublikasında daimi nümayəndəliyi olmayan, ödəmə mənəbəyində vergi tutulan gəlirlər - rezident müəssisəsinin və ya sahibkarın riskin sığortasına və ya təkrar sığortasına dair müqaviləyə uyğun olaraq sığorta ödəmələri, Azərbaycan Respublikası ilə digər dövlətlər arasında beynəlxalq rəhbərlik və ya beynəlxalq daşımalar həyata keçirilərkən rəhbərlik və ya nəqliyyat xidmətləri üçün rezident müəssisəsinin və ya sahibkarın ödəmələri, rezident müəssisə və ya sahibkarlar üçün işlərin görülməsindən və ya xidmətlərin göstərilməsindən ödəmələr, icarə haqları və royaltidən gəlir - əldə edən qeyri-rezident vergi ödəyicisi bu cür gəlir haqqında bəyannamə verməklə tutulmuş verginin qaytarılması tələbini irəli sürə bilər. Bu cür bəyannamə hesabat ilindən sonrakı ilin mart ayının 31-dən gec olmayaraq verilməlidir. Belə vergi ödəyicisindən Azərbaycan Respublikasında vergi ödəyicisinin daimi nümayəndəliyinin gəliri kimi 20% dərəcə ilə vergi tutulur, vergi ödəyicisinin gəlir əldə edilməsi ilə bağlı olan xərc isə daimi nümayəndəliyin xərcində olduğu kimi gəlirdən çıxılmazdır, bu şərtlə ki, vergi Vergi Məcəlləsinin 125-ci maddəsinə uyğun olaraq ödəmə mənəbəyində tutulan verginin məbləğindən artıq olmasın.

Ödəmə mənəbəyində verginin tutulması qaydası

- muzdlu işləyən fiziki şəxslərə ödəmələr verən hüquqi şəxslər

- muzdlu işləyən fiziki şəxslərə ödəmələr verən sahibkarlar və xüsusi notariuslar

- dövlət sosial təminat sistemi vasitəsilə ödənilən pensiyalar istisna edilməklə, digər şəxslərə pensiya ödəyən hüquqi şəxslər və ya sahibkarlar

- hüquqi və fiziki şəxslərə dividend ödəyən rezident hüquqi şəxslər

- hüquqi və fiziki şəxslərə faizlər ödəyən hüquqi şəxslər və ya sahibkarlar Vergi Məcəlləsinin 124-cü (icarə haqları və royalti), 125-ci (qeyri-rezidentə ödəmələr) və ya 126-cı (qeyri-rezidentin daimi nümayəndəliyinin xalis mənfəətindən qeyri-rezidentə köçürmələr) maddələrində nəzərdə tutulan ödəmələr verən hüquqi şəxslər və ya sahibkarlar.

Ödəmə mənbəyində vergini tutmağa borclu olan şəxslər

- vergi ödəyicisi kimi vergi orqanlarında uçota alınmayan, VÖEN təqdim etməyən fiziki şəxslərin göstərdiyi xidmətlərə (işlərə) görə həmin fiziki şəxslərə haqq ödəyən hüquqi şəxslər və ya fərdi sahibkarlar

- VM-nin 116.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan sığorta müqaviləsinə vaxtın- dan əvvəl xitam verildikdə, sığorta haqları ödəyən sığortaçılar

- torpaq, yaşayış və qeyri-yaşayış sahələrinin təqdim edilməsi (fiziki şəxsin azı 5 il ərzində yaşayış yeri üzrə qeydiyyatda olduğu yaşayış sahələrinin təqdim edilməsi, VM-nin 102.1.3.2-ci, 102.1.18-ci, 106.1.16-cı, 144.1.1-ci və 144.1.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş hallarda təqdim edilmə, həmçinin VM-nin 221.5-ci maddəsinə uyğun olaraq sadələşdirilmiş vergi hesablanmış tikinti sahələrinin həmin bina tikintisi fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxs tərəfindən təqdim edilməsi halları istisna olmaqla) üzrə müqavilələri təsdiq edən notarius

- idman oyunları ilə əlaqədar aparılan mərc oyunlarından, lotereyaların keçirilməsindən, habelə digər yarışlardan və müsabiqələrdən pul şəklində uduşlar (mükafatlar) əldə edən şəxsə ödəmələr verən şəxs

- lotereyaların keçirilməsindən, digər yarışlardan və müsabiqələrdən gəlir (mükafat) rezident hüquqi şəxs və fərdi sahibkarlar tərəfindən ödənilirdi halda ödəməni həyata keçirən şəxslər, həmin gəlirlər AR-da daimi nümayəndəliyi olmayan qeyri-rezident şəxslər tərəfindən ödənildikdə, bu gəliri əldə edən şəxsin bank hesabının olduğu yerli bank, xarici bankın AR-dakı filialı və ya poçt rabitəsinin milli operatoru

- hüquqi şəxslərə və fərdi sahibkarlara bank hesablarındakı pul vəsaitlərinin nağd qada veriləməsinə həyata keçirən yerli banklar, xarici bankın AR- dakı filialı və ya poçt rabitəsinin milli operatoru.

Yuxarıda göstərilən şəxslər verginin tutulması və büdcəyə köçürülməsi üçün cavabdehdir. Vergi məbləği tutulmursa və ya tutulmuş vergi büdcəyə köçürülmürsə, gəliri ödəyən hüquqi şəxslər və sahibkarlar tutulmamış və ya köçürülməmiş verginin məbləğini, həmçinin müvafiq faizləri və sanksiyaları büdcəyə ödəməyə borcludurlar.

Ödəmə mənbəyində vergi tutan hüquqi şəxslər, fərdi sahibkarlar və xüsusi notariuslar:

- Vergi Məcəlləsinin 150.1.1-ci və 150.1.2-ci (muzdlu işləyən fiziki şəxslərə ödəmələr verən hüquqi şəxslər, sahibkarlar və xüsusi notariuslar) və 150.1.8.-ci (həyatın yığım sığortası üzrə sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, sığorta haqları ödəyən sığorta-

çılar) maddələrinə uyğun olaraq fiziki şəxslərin hesablanmış aylıq gəlirinə gəlir vergisini hesablamaya və hesablanmış vergini növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq büdcəyə köçürməyə;

- Vergi Məcəlləsinin 150.1.3—150.1.7-ci maddələrinə (dövlət sosial təminat sistemi vasitəsilə ödənilən pensiyalar istisna edilməklə, digər şəxslərə pensiya ödəyən hüquqi şəxslər və ya sahibkarlar;

hüquqi və fiziki şəxslərə dividend ödəyən rezident hüquqi şəxslər;

hüquqi və fiziki şəxslərə faizlər ödəyən hüquqi şəxslər və ya sahibkarlar;

fiziki şəxslərə icarə haqları və royalti ödəyən, qeyri-rezidentə ödəmələr verən və ya qeyri-rezidentin daimi nümayəndəliyinin xalis mənfəətindən qeyri-rezidentə köçürmələr edən hüquqi şəxslər və ya sahibkarlar;

vergi ödəyicisi kimi vergi orqanlarında uçota alınmayan, VÖEN təqdim etməyən fiziki şəxslərin göstərdiyi xidmətlərə (işlərə) görə həmin fiziki şəxslərə haqq ödəyən hüquqi şəxslər və ya fərdi sahibkarlar) uyğun olaraq, gəlirin ödənilirdiyi rübdən sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq vergini büdcəyə köçürməyə;

Ödəmə mənbəyində tutulan vergilər barədə Vergilər Nazirliyinin müəyyən etdiyi formada bəyannaməni vergi orqanına;

Vergi Məcəlləsinin 150.1.3.-150.1.8.-ci maddələrinə (dövlət sosial təminat sistemi vasitəsilə ödənilən pensiyalar istisna edilməklə, digər şəxslərə pensiya ödəyən hüquqi şəxslər və ya sahibkarlar;

hüquqi və fiziki şəxslərə dividend ödəyən rezident hüquqi şəxslər;

hüquqi və fiziki şəxslərə faizlər ödəyən hüquqi şəxslər və ya sahibkarlar;

fiziki şəxslərə icarə haqları və royalti ödəyən, qeyri-rezidentə ödəmələr verən və ya qeyri-rezidentin daimi nümayəndəliyinin xalis mənfəətindən qeyri-rezidentə köçürmələr edən hüquqi şəxslər və ya sahibkarlar;

vergi ödəyicisi kimi vergi orqanlarında uçota alınmayan, VÖEN təqdim etməyən fiziki şəxslərin göstərdiyi xidmətlərə (işlərə) görə həmin fiziki şəxslərə haqq ödəyən hüquqi şəxslər və ya fərdi sahibkarlar;

həyatın yığım sığortası üzrə sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, sığorta haqları ödəyən sığortaçılar) uyğun olaraq ödəmə mənbəyində vergini tutanlar rüb başa çatdıqdan sonra növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq;

Vergi Məcəlləsinin 150.1.1-ci və 150.1.2.-ci maddələrinə (muzdlu işləyən fiziki şəxslərə ödəmələr verən hüquqi şəxslər, sahibkarlar və xüsusi notariuslar) uyğun olaraq ödəmə mənbəyində vergi tutan ƏDV ödəyiciləri və sadələşdirilmiş vergi ödəyiciləri hesabət ilindən sonrakı ilin yanvar ayının 31-dən gec olmayaraq;

ƏDV ödəyiciləri və sadələşdirilmiş vergi ödəyiciləri istisna olmaqla, Vergi Məcəlləsinin 150.1.1-ci və 150.1.2.-ci maddələrinə (muzdlu işləyən fiziki şəxslərə ödəmələr verən hüquqi şəxslər, sahibkarlar və xüsusi notariuslar) uyğun olaraq ödəmə mənbəyində vergi tutan digər ödəyiciləri rüb başa çatdıqdan sonra növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq verməyə

borcludurlar.

Notarius mülkiyyətində olan yaşayış və qeyri-yaşayış sahələrini təqdim edən şəxslərə sadələşdirilmiş vergini hesablayaraq 1 (bir) bank günü ərzində dövlət büdcəsinə ödəyir və hesabat ayından sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq Vergilər Nazirliyinin müəyyən etdiyi forma üzrə bəyannaməni vergi orqanına verməyə borcludur.

İdman oyunları ilə əlaqədar aparılan mərc oyunlarından, lotereyaların keçirilməsindən, habelə digər yarışlardan və müsabiqələrdən pul şəklində uduşlar (mükafatlar) əldə edən şəxsə ödəmələr verən şəxslər, həmin gəlirlər Azərbaycan Respublikasında daimi nümayəndəliyi olmayan qeyri-rezident şəxslər tərəfindən ödənildikdə, bu gəliri əldə edən şəxsin bank hesabının olduğu yerli bank, xarici bankın Azərbaycan Respublikasındakı filialı və ya poçt rabitəsinin milli operatoru 10% dərəcə ilə gəlir vergisini hesablamağa və hesabat ayından sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq hesablanmış vergini dövlət büdcəsinə köçürməyə və Vergilər Nazirliyinin müəyyən etdiyi forma üzrə bəyannaməni vergi orqanına verməyə borcludurlar.

Hüquqi şəxslərə və fərdi sahibkarlara bank hesablarındakı pul vəsaitlərinin nağd qaydada verilməsini həyata keçirən yerli banklar, xarici bankın AR-dakı filialı və ya poçt rabitəsinin milli operatoru 1% dərəcə ilə sadələşdirilmiş vergini hesablamağa, vəsaiti alan şəxsin bank hesabından tutmağa və hesabat ayından sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq hesablanmış vergini dövlət büdcəsinə köçürməyə və Vergilər Nazirliyinin müəyyən etdiyi forma üzrə bəyannaməni vergi orqanına verməyə borcludurlar

Vergi ödəyicisinin iş yerində vergi agentliyi aylıq gəlir üzrə vergi tutmağa borcludur. Vergi ödəyicisi verginin yenidən hesablanması və vəsaitlərin qaytarılması haqqında tələb irəli sürülən bəyannamə vermirsə, tutulmuş vergi gəlir vergisinin tam məbləği sayılır.

Cari vergi ödəmələri

1. Hüquqi şəxslər və fərdi sahibkarlar rüb qurtardıqdan sonra 15 gündən gec olmayaraq cari ödəmələri dövlət büdcəsinə ödəməlidirlər. Bələdiyyə mülkiyyətində olan müəssisə və təşkilatlar mənfəət vergisini yerli büdcəyə (bələdiyyə büdcəsinə) ödəyirlər. Hər ödəmənin məbləği əvvəlki vergi ilində hesablanmış vergi məbləğinin 1/4 hissəsini təşkil edir. Xüsusi notariuslar 10% dərəcə ilə hesablanmış vergini növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət büdcəsinə ödəməlidirlər.

2. Vergi ödəyicisi cari vergi ödəmələrinin məbləğini bu rübdəki gəlirinin həcmi onun keçən ilin ümumi gəlirində (gəlirdən çıxılan məbləğlər nəzərə alınmadan) verginin xüsusi çəkisini göstərən əmsalə vurmaqla müəyyənləşdirə bilər.

Misal. Vergi ödəyicisinin cari ildə hesabladığı mənfəət vergisinin məbləği 6.000 manat təşkil etmişdir. Bu vergi ödəyicisi növbəti ildə birinci metodu tətbiq edərsə, onda onun həmin ilin birinci rübündəki cari vergi ödəmələrinin məbləği aşağıdakı kimi müəyyən edilir:

$$6.000 \times 1/4 = 1.500 \text{ manat.}$$

Misal. Vergi ödəyicisi cari ildə cari vergi ödəmələrinin məbləğini müəyyənləşdirmək üçün ikinci metodu seçir və həmin ilin aprel ayının 15-dək bu barədə vergi orqanına məlumat verir. Əvvəlki ildə vergi ödəyicisinin ümumi gəliri 40.000 manat, hesabladığı mənfəət vergisinin məbləği isə 5.000 manat olmuşdur. Bu halda onun ümumi gəlirində verginin xüsusi çəkisini göstərən əmsal aşağıdakı kimi müəyyən olunur:

$$5000 : 40.000 = 0,125.$$

Vergi ödəyicisinin cari ilin birinci rübündə gəliri 12.000 manat olmuşdur. Bu halda onun həmin rübdə cari vergi ödəməsinin məbləği aşağıdakı kimi müəyyən edilir:

$$12.000 \times 0,125 = 1.500 \text{ manat.}$$

3. Bu zaman vergi ödəyicisi il ərzində cari vergi ödəmələrinin məbləğini müəyyənləşdirməyin yuxarıdakı iki mümkün metodundan birini seçir və hər il aprel ayının 15-dək bu barədə vergi orqanına məlumat verir. Vergi ödəyicisi cari vergi ödəmələrinin məbləğini müəyyənləşdirmək üçün 2-ci metodu seçdiyi halda, hər rüb başa çatdıqdan sonra 15 gün ərzində mənfəətdən və ya gəlirdən hesablanmış cari vergi məbləği barədə vergi orqanına arayış təqdim etməlidir, əks halda vergi orqanı 1-ci metodu tətbiq edir. Vergi ödəyicisi cari vergi ödəmələrinin məbləğini müəyyənləşdirmək üçün tətbiq etdiyi metod barədə məlumat vermədiyi halda vergi orqanı birinci metodu tətbiq edir və həmin metod vergi ilinin sonunadək dəyişdirilmir.

4. Cari vergi ödəmələri vergi ili üçün vergi ödəyicisindən tutulan verginin məbləğine aid edilir.

5. Əvvəlki vergi ilində fəaliyyəti olmayan və növbəti vergi ilində fəaliyyət göstərən hüquqi şəxslərin və sahibkarlıq fəaliyyətini hüquqi şəxs yaratmadan həyata keçirən fiziki şəxslərin, habelə yeni yaradılmış və fəaliyyət göstərən vergi ödəyicilərinin (bundan sonra — əvvəllər fəaliyyəti olmayan vergi ödəyiciləri) cari vergi ödəmələri aşağıda göstərilən qaydada həyata keçirilir:

- Əvvəllər fəaliyyəti olmayan vergi ödəyicilərinin mənfəət vergisi və ya gəlir vergisi üzrə cari vergi ödəmələri təqvim ili ərzində rüblər üzrə artan yekunla Vergi Məcəlləsi ilə müəyyənləşdirilən müvafiq vergi dərəcələrinə əsasən hesablanır.

- Cari vergi ödəmələrinin məbləği mənfəətdən və ya gəlirdən verginin məbləğinin 75 faizindən az olmamalıdır.

Misal. Yeni yaradılmış müəssisə cari il yanvar ayının 1-dən fəaliyyətə başlamışdır. Həmin müəssisənin ilk üç ayda mənfəətinin məbləği 10.000 manatdır. Bu zaman onun 1-ci rüb üçün cari vergi ödəməsinin məbləği aşağıdakı kimi müəyyən olunur:

$$(10.000 \times 20\%) \times 75\% = 1.500 \text{ manat.}$$

Müəssisənin fəaliyyətinin ilk 6 ayı ərzində mənfəətinin məbləği 25.000 manat təşkil etmişdir. Bu zaman II rüb üçün cari vergi ödəməsinin məbləği aşağıdakı kimi müəyyən olunur:

$$(25.000 \times 20\%) \times 75\% = 3750 \text{ manat}$$

Müəssisənin fəaliyyətinin ilk 9 ayı ərzində mənfəətinin məbləği 40.000 manat təşkil et-

mışdır. Bu zaman III rüb üçün cari vergi ödəməsinin məbləği aşağıdakı kimi müəyyən olunur:

$$(40.000 \times 20\%) \times 75\% = 6000 \text{ manat.}$$

Cari il başa çatdıqda bu müəssisənin həmin il üçün mənfəətinin məbləği 70.000 manat təşkil etmişdir. Bu məbləğdən hesablanmış mənfəət vergisinin həcmi aşağıdakı kimi təyin olunur:

$$70.000 \times 20\% = 14000 \text{ manat.}$$

Müəssisə bu məbləğdən əvvəllər ödədiyi cari vergi ödəmələrinin məbləğini çıxmalı, qalıq məbləği isə büdcəyə ödəməlidir. Başqa sözlə, müəssisənin ilin yekununa görə mənfəət vergisi üzrə büdcəyə ödəməli olduğu məbləğ aşağıdakı kimi təyin edilir:

$$14000 - 1500 - 3750 - 6000 = 2750 \text{ manat}$$

- Əvvəllər fəaliyyəti olmayan vergi ödəyiciləri rüb başa çatdıqdan sonra 15 gün ərzində cari vergi ödəmələrini aparmalı və rüb ərzində mənfəətdən və ya gəlirdən hesablanmış cari vergi məbləği barədə vergi orqanına arayış təqdim etməlidirlər.

- Cari vergi ödəmələri rüb başa çatdıqdan sonra 15 gün ərzində ödənilmədikdə, ödəmə müddətindən sonrakı hər bir ötmüş gün üçün əvvəllər fəaliyyəti olmayan vergi ödəyicisindən ödənilməmiş cari vergi ödəmələrinə görə 0,1 faiz məbləğində faiz tutulur.

- Yuxarıda qeyd edilən faiz Vergi Məcəlləsinə müvafiq olaraq aparılmış vergi yoxlaması nəticəsində aşkar edilmiş vaxtında ödənilməmiş vergilər üzrə cari vergi ödəmələrinə münasibətdə bütün ötmüş müddətə ancaq bir ildən çox olmamaq şərti ilə tətbiq edilir.

- Cari vergi ödəmələri vergi ili üçün əvvəllər fəaliyyəti olmayan vergi ödəyicisindən tutulan verginin məbləğinə aid edilir.

- Sadələşdirilmiş verginin ödəyiciləri mənfəət və ya gəlir vergisi ödəyicisi olduqda cari vergi ödəmələrinin məbləği Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq müəyyən edilir.

- Əvvəllər fəaliyyəti olmayan vergi ödəyiciləri sahibkarlıq fəaliyyəti və ya digər vergi tutulan əməliyyatının olmaması barədə arayışı və ya rüb ərzində mənfəətdən və ya gəlirdən hesablanmış cari vergi məbləği barədə arayışı təqdim etmədikləri halda, vergi orqanı cari vergi ödəmələrinin məbləğini Vergi Məcəlləsinin 67-ci maddəsinə uyğun olaraq vergini əlaqəli məlumatlar əsasında hesablayır və vergi ödəyicisinə müvafiq bildiriş göndərir.

6. Cari vergi ödəmələri hesabat ili başa çatdıqdan sonra yenidən haqq-hesab edilir və bu zaman hesablanmış cari vergi məbləği hesabat üzrə vergi məbləğindən çox olduğu halda artıq hesablanmış cari vergi və ona uyğun faiz məbləğləri azaldılır.

İlin yekunlarına görə verginin ödənilməsi

- Vergi ödəyiciləri vergi ili üçün bəyannamənin verilməsinin müəyyən edilmiş vaxtına-dək son hesablamaları aparmalı və vergini ödəməlidirlər.

- Bələdiyyələrin mülkiyyətində olan müəssisələr mənfəət vergisini yerli büdcəyə, digər müəssisələr isə dövlət büdcəsinə ödəyir. Fiziki şəxslər gəlir vergisini dövlət büdcəsinə ödəyirlər.